

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 24.

Torsdagen den 14 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 7 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsman Anders Andersson i Olsbenning på grund af sjukdom tillsvidare är förhindrad att bevista riksdagen, intygar på heder och samvete.

Norberg 12 april 1898

Axel Clauss.
Lasaretteläkare.

Att herr riksdagsmannen C. F. Petersson från Dänningelanda, Kronobergs län, lider af lindrig bronchitis samt diarré och allmän mattighet, så att han de närmaste dagarne ej kan infinna sig vid riksdagen, intygas.

Vexjö den 13 april 1898.

P. Gustafsson.
Leg. läkare.

Att herr riksdagsman Per Olsson i Åsak till följd af iråkad sjukdom (ulcera anticurris cum phlegmone) tills vidare är förhindrad att resa till Stockholm och deltaga i riksdagens förhandlingar, betygar på heder och samvete.

Hudiksvall den 9 april 1898.

Axel Häggquist.
Stadsläkare.

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare kontraktsprosten Aron Norrman på grund af sjukdom (njurlidande) är förhindrad att tillsvidare fullgöra sitt riksdagsmannaskap, detta varder på heder och samvete intygadt.

Varberg den 12 april 1898.

David Carlsson.
Stadsläkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anläggande af ett jernvägsspår från Gellivare station till Koskulls kulle, och
angående beredande af ytterligare medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 17, 18 och 19; samt
lagutskottets utlåtanden n:is 57, 58, 59 och 60.

§ 5.

Jemlikt derom förut fattadt beslut företogs nu till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändringar i tullbevillningen.

Angående
tullsatsen å
tallfrö.

Med föranledande af en inom Första Kammaren af herr *C. P. af Burén* i ämnet väckt motion, n:o 16, hemställde utskottet under punkten 1, att tullsatsen å tallfrö måtte af Riksdagen höjas till 3 kronor för kilogram.

I en vid punkten fogad reservation hemställde deremot herr *E. Meyer*, att Riksdagen måtte afslå såväl den väckta motionen som utskottets med anledning af densamma gjorda hemställan.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Meyer: Det är nog ett alldeles obestriddigt faktum, att det tyska skogsfröet icke allenast är olämpligt, utan jemväl skadligt. Jag skulle för min del utan ringaste tvekan vara med om ett rent importförbud för tyskt skogsfrö, derest ett dylikt kunde införas, utan att man tillika träffade det norska och finska skogsfröet, hvilka båda frösorter äro fullt lika goda och lämpliga som det svenska fröet. Om

man nu åsätter tallfrö en så hög tull som utskottet föreslagit, så kommer naturligtvis — äfven om denna tull icke skulle verka såsom ett rent importförbud — följden att blifva den, att priset på frö i högst väsentlig grad höjes, hvilket tydligen vore till skada för den svenska skogsodlingen. Man skulle derigenom göra skogsodlarna mindre benägna att odla skog, än hvad de nu äro.

*Angående
tullsatsen å
tallfrö.
(Forts.)*

Återstår nu att tillse, huruvida faran med det tyska skogsfröet är så stor, att den är värd sådana uppoffringar, som utskottet här ifrågasatt. Jag tror det för min del icke. Numera har man ju allmänt reda på den fara, som det tyska skogsfröet medför, och man kan på den grund vara alldeles förvissad derom, att skogsodlarna icke skola med full vetskap använda tyskt frö. Nu säger man — och detta med rätta — att det finnes en del ohederliga handlande, som köpa tyskt skogsfrö och använda det att dermed uppblanda det svenska. Det är omöjligt, säger man, för den enskilde skogsodlaren att kontrollera, hvad slags frö han får. Jag har tänkt mig, att denna fråga, som ju är af ganska stor vikt, skulle kunna ordnas på det sätt, att hushållningssällskapen något mera allmänt toge hand om saken och med iakttagande af nödig kontroll inköpte skogsfrö, som de sedan försälde till vederbörande skogsodlare. Derigenom skulle denna fara undanröjas.

Hvad vidare utskottet såväl som motionären anfört derom, att denna tull borde införas såsom en uppmuntran för de inhemska fröklängningsanstalterna, synes mig förtjena föga afseende, då denna industri — fröklängningen — redan nu lemnar en så god vinst för dem, som sysselsätta sig med densamma, att den sannerligen icke kräfver någon hög tull för att ytterligare uppmuntras.

Jag skall på grund af hvad jag nu anfört be att få yrka bifall till min reservation, d. v. s. afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Gent emot den föregående talaren, som yrkade afslag å utskottets hemställan, ber jag att få anhålla om bifall till densamma.

Det är ju bekant — något som också framhållits af den ärade talaren sjelf såväl i hans anförande som i hans vid betänkanDET fogade reservation — att begagnande af det tyska skogsfröet till sådd inom vårt land är till stor skada för den svenska skogsodlingen. Den ärade talaren anser ändock, att man icke bör belägga det med tull, enär man härigenom skulle hindra annat bättre frö, såsom finskt och norskt, från att inkomma i landet. Jag ber emellertid att få hänvisa honom dertill, att i förevarande fall — liksom i åtskilliga andra fall, då fråga är om import från utlandet — det icke alltid är gifvet, att, då man inbillar sig köpa ett norskt eller finskt frö, detta frö också är från någotdera af dessa länder. Det kan ju tvärtom allt för ofta hända, att fröet kommit från Tyskland och på detta sätt blifvit insmuggladt i vårt land.

Angående
tullsatsen å
tallfrö.
(Forts.)

Som man finner, äro vid utskottets betänkande fogade åtskilliga uttalanden af fackmän, gående derpå ut, att denna skogsuppdragning af tyskt frö visat sig vara i hög grad skadlig. Utskottet nämner, att man efter 20 å 30 års förlopp kan se, huruvida en planta växt upp ur ett tyskt frö. Jag har emellertid personlig erfarenhet af att man, redan då plantan nått några få års ålder, kan se, huruvida hon växt upp ur ett tyskt eller ur ett svenskt frö. Detta beror på åtskilliga förhållanden, särskildt derpå, att den utländska plantan visar en glesare barrbildning och är mera ömtålig än den svenska. Det kan till och med inträffa, att den redan vid två års ålder angripes af en sjukdom, kallad »schütte», hvarigenom den afstannar i växten och oftast dör ut, under det att svenska plantor af samma ålder och å samma trakt visa full lifskraft.

Sedermera framgår af utskottets betänkande, att den skog, som uppväxer af dessa frön, blir krokig och grenig under tidernas lopp; d. v. s. när den borde gifva tillfredsställande och goda timmerstockar, så gifver den i stället, i jämförelse med den af svenskt frö uppdragna skogen, en mycket dålig och underhållig vara.

Jag hemställer därför, om det icke på grund af hvad utskottet i sitt utlåtande anfört och på grund af de vid detta betänkande fogade utlåtanden af sakkunniga personer, vore skäl, att kammaren bifölle utskottets hemställan; och jag ber därför att få yrka bifall till det-samma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-
mannen till proposition upptagit hvartdera af de gjorda yrkandena,
biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos jemväl.

Punkten 4.

Angående
tull å klöfver-
frö.

I ofvanomförmälda motion, n:o 16, hade herr *C. P. af Burén* hemställt, att tullsatsen å klöfverfrö måtte bestämmas till 35 öre för kilogram, och hade herr *C. G. Bergendahl* m. fl. i motionen n:o 110 inom Andra Kammaren föreslagit nämnda tullsats till 20 öre för kilogram.

I förevarande punkt hemstälde nu utskottet:

att klöfverfrö måtte af Riksdagen äsättas en tullsats af 20 öre för kilogram.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts af:
herr *Cavalli*, som hemställt, att gällande tullfrihet för klöfverfrö
måtte bibehållas;

herr *Weinberg*;

herrar *Jansson* i *Krakerud*, *Lundström*, *Meyer* och *Eriksson* i *Elgered*;

samt herrar *Elis Nilson* och *Persson* i *Rinkaby*.

Härjemte hade herr friherre *von Schwerin* låtit anteckna, att han ej närvarit vid ärendets behandling inom utskottet.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr friherre *von Schwerin*: Herr talman, mine herrar! Då mitt namn icke förekommer vid denna punkt bland reservanterna, skulle till äfventyrs någon här i kammaren kunna tro, att jag skulle vilja vara med om en så orimlig tull som tullen på klöfverfrö. Men jag skall be att få anmärka, att det längre fram i betänkandet finnes antecknad, att jag icke varit närvarande vid behandlingen af punkterna 1 till och med 13.

Då jag har ordet, skall jag be att få säga, att jag naturligtvis kommer att rösta mot den föreslagna tullen. Jag skall icke anföra många skäl. Men jag kan icke tro, att denna kammare, som till så öfvervägande del består af landtbrukare, skulle vilja vara med om en sådan tull som tullen på klöfverfrö. Faktiskt är, att i hela södra Sverige kunna vi icke producera tillnärmelsevis det klöfverfrö, som vi behöfva. Man säger, att vårt behof kan fyllas från landet i öfrigt. Det vill jag icke inlåta mig på. Men säkert är — något som hvar och en af mina yrkeskamrater från södra Sverige kan intyga — att, huru ypperligt klöfverfröet från norra Sverige kan vara, det icke kan användas af oss i södra Sverige, därför att den deraf framalstrade klöfveru blir för senväxt. Den klöfver, som uppkommer af utsädt svenskt frö blir mogen till skörd och användbar flera veckor senare än den klöfver, som uppkommit af utländskt frö.

Förhållandet är således det, att, om denna tull kommer till stånd, den icke kommer att befodra användningen af uppsvenskt klöfverfrö i södra Sverige, utan att vi fortfarande få använda utländskt frö, som vi likaväl hädanefter som tillförene måste importera. Och resultatet blir i detta som i så många andra sådana fall, att denna tull helt enkelt blir en finanstull. Norra Sverige får icke sälja till oss i södra Sverige, och vi blifva likaväl som förut tvungna att importera det utländska fröet. Skola herrarne vilja uteslänga det utländska fröet genom tullen, då få herrarne allt lägga till minst en nolla till de 20 örena, och det går knappt ändå.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och förenar mig med de reservanter, som yrka att klöfverfrö fortfarande skall vara tullfritt.

Herrar *Nilsson* i *Skärhus*, *Andersson* i *Pettersborg* och *Olsson* i *Ornakärr* instämde häruti.

Herr *Bergendahl*: Redan vid 1888 års riksdag väcktes af flere ledamöter af denna kammare, deribland äfven af mig, motioner om tullsatser på såväl timotej- som klöfverfrö. För timotejfrö blef en

Angående
tull å klöfver-
frö.
Forts.)

Angående tull å klöfverfrö.
(Forts.) tullsats af 5 öre pr kg. antagen; den föreslagna tullen å klöfverfrö, af 15 öre pr kg., blef deremot af kammaren och Riksdagen afslagen. Orsaken till dessa motioners framkomst då var dels, att man ansåg, att denna fröodling behöfde skydd likaväl som andra jordbruksprodukter, och dels att då redan börjats en oroväckande import af öfvervägande dålig utländsk vara.

Nu har bevillningsutskottet beaktat årets motioner på så sätt, att det hemställer om bifall till de af mig och medmotionärer föreslagna lägre tullsatserna, hvilka äro lika med de i Norge förra året införda. Mot denna utskottets hemställan har reservation afgifvits af åtskilliga af utskottets ledamöter, och jag ber med anledning deraf att få bemöta dessa reservationer, dervid hufvudsakligen fästade mig vid det utlåtande, som föreståndaren för frökontrollanstalten i Kristianstad, lektor L. J. Wahlstedt, afgifvit och på hvilket två af reservanterna stödjade sin hemställan. Detta herr Wahlstedts utlåtande finner jag i flera fall icke vara fullt öfverensstämmande med de verkliga förhållandena, och för att bestyrka rättigheten af mitt påstående härutinnan, ber jag att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk vid uppläsandet af åtskilliga uttalanden, som inkommit från flera af Sveriges hushållningssällskap och från andra auktoriteter.

För att utröna opinionen inom landet om behovet af importtullar å klöfver- och timotejfrö, utsändes förliden höst laudet rundt åtskilliga frågor, bland andra den:

Anser ni, att den stora fröimporten af flera millioner kilogram är till nytta eller till skada för landets frömarknad i allmänhet och det svenska jordbruket i synnerhet? Derå har ingått följande svar:

Från *Vesterbottens läns* kongl. hushållningssällskaps sekreterare. Sedan han anfört, att klöfver- och timotejfrö kan i vårt land produceras tillräckligt för landets eget behof, att det utländska fröet är sämre än vårt svenska frö, emedan det ej kan uthärda vår nordiska vinter, och att importörerna sällan uppgifva fröets rätta härkomst, slutar han med den förklaringen, »att den stora importen af klöfver- och timotejfrö är till stor skada för det svenska jordbruket».

Från *Jemtlands läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför: »Den stora fröimporten är endast till gagn för importörerna, som rikta sig på godtrogna konsumenters bekostnad till skada för producenten inom landet. En effektiv tullsats skulle otvifvelaktigt uppmuntra till en utsträckt fröodling inom laudet, till fromma för det svenska jordbrukets idkare. Ja, äfven inom Norrland lägger klimatet mångenstädes ingalunda hinder för odling af frö, blott man griper sig an med saken.»

Från *Vesternorrlands läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att timotejfrö af utmärkt beskaffenhet kan produceras äfven inom Vesternorrlands län, att klöfver- och timotejfrö kunna produceras i vårt land i tillräcklig mängd, och att den stora importen är ogynsam och skadlig».

Från *Gefleborgs läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att införseln af utländskt frö omöjliggjorde en vidsträcktare och lönnande inhemsk fröodling, att frö, växt under sydligare luftstreck, visat sig alstra spensligare och spädare plantor med mindre hårdighet och afkastningsförmåga än planta af nordiskt frö, att det sämre utländska fröet sträcker sina ogynnsamma verkningar till icke allenast en, utan till flera på hvarandra följande skördar, att fröhandlare försvåra för kontrollanstalterna undersökning af frö genom att uppblanda utländskt frö med svenskt, att ett fatal jordbrukare underkasta sig besvär och kostnader för undersökning af fröutsäde, att en person här i länet har vid jemförande försök med utländsk och inhemsk frövara konstaterat den förras underlägsenhet, samt att den stora fröimporten är till skada ej mindre för landets frömarknad än äfven för jordbruket i allmänhet».

Angående
tull å klöfver-
frö.
(Forts.)

Från *Upsala läns* frökontrollanstalts föreståndare, som anför, »att vårt svenska frö är betydligt öfverlägset det utländska af i öfrigt motsvarande *qualité*, både i fråga om storkornighet, gröningsförmåga och hårdighet, att det utländska fröet står vida efter det svenska och i vissa fall är så dåligt, att det helt och hållet dör ut, då det svenska deremot står sig godt, att den stora prisskillnaden utgör en stor frestelse för importören att få den utländska varan mera eller mindre uppblandad och försäld såsom svensk, att vi genom att anskaffa utsäde af klöfver- och timotejfrö från eget land undgå faran att genom odlandet af importeradt frö få vår redan förut talrika ogräsfloa ytterligare ökad, och att allt detta tillräckligt gifvit vid handen, att den stora fröimporten är till skada för landets frömarknad i allmänhet och det svenska jordbruket i synnerhet».

Från *Södermanlands läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att trovärdige och erfarne köpmän och jordbrukare inom denna ort ansett, att klöfver- och timotejfrö kan i vårt land produceras tillräckligt för landets eget behof, att det utländska fröet är sämre än vårt svenska, att det billiga priset på det utländska fröet ingalunda uppväger *qualité*skillnaden, att den svenska frömarknaden icke är betryggande, och att den stora fröimporten af klöfver och timotej är till skada».

Från *Östergötlands läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att för ögat det utländska fröet ofta nog är mera tilltalande än det svenska, hvaruti ligger en stor frestelse att vid val föredraga detsamma, helst det jemväl i regel är 20 à 25 % billigare; men i användningen är det betydligt underlägset det svenska, såväl beträffande hårdighet mot våra ofta svåra vintrar och frostiga vårar, som äfven under goda och gynsammare förhållanden genom ett ringare skördeutbyte, att de mindre jordbrukarne ofta förse sig från närmaste landthandel och för det billiga priset erhålla en vara, som är allt annat än utsädesgild, ofta en sammanblandning af äldre öfverliggande partier från föregående år, att den stora fröimporten helt säkert är skadlig i detta fall som i andra liknande, då en verkligt god och till-

Angående tull å klöfverfrö.
(Forts.)

förlitlig vara kan inom landet produceras. Dessutom om tull kommer att påläggas för import — och ett dåligt skördeår skulle hos oss åstadkomma en brist — så står ju alltid möjligheten öppen att genom import fylla behovet af utsädesfrö».

Från *Jönköpings läns* hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att den stora fröimporten är till skada för såväl fröhandeln som jordbruket, för *fröhandeln*, emedan denna lätt demoraliseras, då, särskildt hos återförsäljare och minuthandlare, frestelsen ligger nära till hands att åt godtrogna köpare såsom *svenskt* utbjuda utländskt frö, ofta af underhaltigaste beskaffenhet, hvarom redogörelserna för våra frökontrollanstalter årligen bära vittne. För *jordbruket*, alldenstund detta, direkt såväl som indirekt, genom denna oerhörda import tillfogas ofantliga förluster, dels i nedsatt afkastning och andra dermed följande olägenheter, dels genom en på grund af det importerade fröets skenbara prisbillighet minskad lust och förmåga till konkurrens med den utländska fröproduktionen».

Från *Kalmar läns* kemiska stations föreståndare, som anför: »Genom tullar skulle otvifvelaktigt landets frömarknad vinna, landets fröodling ökas, de sämre utländska kvalitéerna stiga i pris och ej blifva fullt så begärliga, de bättre utländska kvalitéerna också stiga i pris, hvilket är mindre önskligt för köparne, men ej hade så mycket att betyda. Faran af att utlandets grosshandel bjuder oss olämpliga frövaror är så stor, att det måste vara i jordbrukets hela intresse att söka inskränka fröimporten. Frökontrollen är ofta vanmäktig vid afgörandet af en varas lämplighet eller olämplighet för oss, och anlitas för öfrigt frökontrollen föga af massan jordbrukare. Och då landet otvifvelaktigt skulle kunna öka sin fröodling derhän, att det flertalet år kan förse sig sjelft med utsäden, skulle genom tullsatser ju stora penningebelopp, som nu gå till utlandet för frövaror, kunna inbesparas åt landet. Alltså är min åsigt, att tullsatser lagda på klöfver- och timotejvaror skulle blifva landet gagneliga; men bör konsekvent tull läggas på alla gräsfröslag.»

Våra förnämsta fröhandlare instämna i dessa uttalanden. Så skrifver herrar *A. Björkman & Co, Stockholm*: »Fröimporten är icke till nytta, i synnerhet sedan exporten af svenskt frö är i starkt aftagande, och öfverskottet af inhemskt frö med hvarje år derigenom är större.» Herr *C. A. Hagendahl, Örebro*: »Den stora fröimporten är till skada för landet.»

Särskildt beträffande fröhandeln varnar *Skånska frökontoret i Malmö* i år för öfverlegadt frö, som förefinnes inom landet och inkommer från Köpenhamn i stora mängder, äfvensom för amerikanskt klöfverfrö, hvaraf tillgången är stor och priset lågt.

Föreståndaren för *frökontrollanstalten i Lund* säger i sin redogörelse för anstaltens verksamhet 1895: »De mindre jordbrukarne, hvilka i allmänhet minst tåla vid det, träffas företrädesvis af de förluster den sämre fröhandeln alltid måste medföra.»

Nuvarande föreståndaren för *frökontrollanstalten i Jönköping* anför: »Synnerligen ödesdiger är denna handel med utländskt klöfver- och timotejfrö för *inre Norrland*, hvars landthandlare, såsom jag under flere år haft tillfälle öfvertyga mig, af samvetslösa grossörer och deras agenter fourneras med utskottsfrö af sämsta beskaffenhet.»

Angående
tull å klöfver-
frö.
(Forts.)

Alla dessa handlingar och papper, af hvilka det jag nu anført utgör ett utdrag, finnas här hos mig att tillgå för de af kammarens ledamöter, som önska öfvertyga sig om riktigheten af det anförda.

Men jag anser mig böra anföras ännu en auktoritet. Ledamoten af Första Kammaren herr C. P. af Burén har af föreståndaren för kongl. landtbruksakademiens växt-fysiologiska anstalt, professor Jakob Eriksson, anhållit om ett uttalande i förevarande fråga. Med anledning af denna begäran skrifver professor Eriksson följande:

»1:o att det näppeligen kan af någon bestridas, att en myckenhet af underhaltigt, ja stundom aldeles odugligt frö, särskildt af rödklöfver, allt fortfarande sprides och till utsäde användes inom landet, särskildt bland de smärre jordbrukarne, äfvensom att detta underhaltiga frö i de allra flesta fall befunnits vara af utländskt ursprung, om ock understundom falskeligen betecknad såsom svenskt;

2:o att det lägre pris, hvartill det utländska fröet plägar säljas, i ingen mån utgör en skälig ersättning för den minskade skörd, som vinnes efter detsamma;

3:o att inom vårt land, enligt bland sakkunnige allmänt grundad öfvertygelse, kunna produceras ofvan nämnda fröslag af allra bästa beskaffenhet, i allmänhet öfverlägsna utländskt varas, samt i en för landets behof fullt tillräcklig kvantitet;

4:o att frökontrollen, huru densamma än må vara ordnad, är oförnögen att aflägsna det anmärkta missförhållandet, då den sämre fröhandeln alltid vet att undandra sig kontrollens pröfvande blick och fällande dom; samt

5:o att den jemförelsevis ringa höjning i pris å här ifrågavarande fröslag, som genom en effektiv tulls åsättande möjligen kan till en början inträffa, mångfaldt uppväges af de mera hårdiga och gifvande skördar, som med större visshet äro att påräkna efter ett fullgodt utsäde.

Under sådana förhållanden kan jag ej finna annat, än att en effektiv tullsats å de nämnda fröslagen bör blifva till verkligt gagn för vårt jordbruk i båda de syften, herr af Burén afser, för främjandet af vår foderväxtodling och för uppmuntrande af inhemsk fröproduktion.

Experimentalfältet den 20 januari 1898.»

Detta uttalande utgör en ytterligare och den mest eklatanta vederläggning af lektor Wahlstedts utlåtande. Jag tycker därför, herr talman, att det borde vara till fulla visadt, att det svenska fröet öfver hufvud taget är öfverlägset det utländska, och att det därför är af verkligt behof för vår svenska höskörd att vi komma in på att begagna det svenska fröet i stället för, såsom nu är förhållandet på flera ställen, det utländska. Nu är ju för närvarande den svenska frömarknaden i ett

Angående
tull å klöfver-
frö.
(Forts.)

mycket dåligt prisläge. Orsaken härtill är ju närmast att söka deri, att det utländska fröet öfversvämmar vår marknad. De utländska fröfirmorna utsända hit till landet, redan hösten förr än fröet skall användas, sina agenter för att försälja sina frösorтер till de svenska grossörerna, hvilka senare å sin sida försälja dem till detaljhandlarna. När sedan på våren den svenske fröproducenten får sin vara i ordning, då är han ju redan i viss grad undanträngd af den utländske.

Priset på rödklöfverfrö har i dessa dagar på en betydligare frömarknad utgjort omkring 60 öre per kilogram — ett pris, som, efter hvad herrarne litet hvar förstå, icke uppmuntrar till någon svensk fröodling.

Och hvad skulle då följden blifva, om den svenske landtbrukaren skulle finna sig föranlåten att härmed upphöra? Det blefve naturligtvis den, att det utländska fröet komme att ännu mera, än hvad nu är fallet, dominera i vårt land, hvilket, såsom jag nyss nämnde, skulle vara till största skada för våra blifvande höskördar.

Nu anföres det från Skåne, att det är nödvändigt att der begagna schlesiskt frö. Jag vill icke bestrida skåningarnes rätt att så anse, och jag vill heller icke bestrida, att genom användningen af detta schlesiska frö deras höskörd kan blifva någon vecka tidigare. Men då detta icke kan bli förhållandet uti öfriga delar af landet, i mellersta och norra Sverige, utan då det tvärtom är satt utom allt tvifvel, att det för dessa landsdelar är nödvändigt att begagna det svenska fröet, så hemställer jag till herrar skåningar och öfriga sydsvenskar, huruvida de ändå icke kunna finna det vara billigt att tillgodose det öfriga Sverige i detta fall. Jag föreställer mig också, att de icke skulle få någon synnerligen stor skada af denna i det hela obetydliga tull. Ty äfven om tullen skulle åstadkomma en motsvarande höjning i priset, skulle denna drabba den bättre och därför också dyrare varan, och således ej vara något att fästa sig vid såsom relativt af ringa betydelse, då deremot, hvad det sämre fröet angår, dess införande skulle afsevärdt försvåras. Och om nu detta antagande godkännes, vore det väl icke så farligt, om i detta fall Skåne skulle få betala något mera för detta frö, Skåne, som ju i så många andra afseenden är af naturen så gynnadt.

Det är ju också, föreställer jag mig, endast en ringa del af Skåne, som beröres af det påståendet, att intet klöfverfrö kan utan förlust frambringas. På de trakter, der sockerbetsodlingen bedrifves och der man infört den dertill hörande fyraåriga cirkulationen, uti hvilken blott eu vall ingår, är det ju gifvet, att svårt är taga något frö. Man behöfver denna vall för bete och för höskörd, och man vill således icke tidigt på våren afslå densamma. Det anförda påståendet gäller således otvifvelaktigt de delar af Skåne, som ha lagt sin jord uti sockerbetscirkulationen; men inom öfriga delar af landskapet, der detta icke är förhållandet, begagnar man sig, enligt hvad jag tror mig veta, allmänt af två års vallar, och på sådana kan man ju alltid taga detta klöfver-

frö. Hvad nu särskildt beträffar den åsigten, att äfven vid två års vallar det vore fördelaktigare att begagna det schlesiska fröet, så vill jag visst icke och vågar heller icke bestrida skåningarnas erfarenhet; men jag hemställer till herrar skåningar, om det icke visat sig, att oftast plantor af detta utländska frö utgå, så att på andra årets vallar icke många deraf finnas kvar.

Hvad nu beträffar Norrland, är det ju känt, att man der i vissa trakter nödgas från annat håll inköpa behöfligt frö. Jag ber härvid att få hänvisa till hvad jag förut yttrat och särskildt lägga herrar norrländingar på minnet att behjerta det af mig nyss upplästa yttrandet af sekreteraren i Jemtlands läns hushållningssällskap, herr J. F. Broman, hvilken, efter hvad vi litet hvar och särskildt norrländingarne veta, är en auktoritet på detta område.

Jag hemställer därför till kammaren, om icke skäl ändå tala för att kammaren gifver sitt bifall till den nu af utskottet föreslagna tullen, och jag tager mig därför friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppstattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som beträffande fjerde punkten i bevillningsutskottets förvarande betänkande n:o 15 afslår såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 124 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Vid föredragning dernäst af *punkten 5*, deri utskottet i anledning af särskilda motioner hemställt, att tullsatsen för timotejfrö måtte höjas till 10 öre för kilogram, anförde:

Herr friherre von Schwerin: Då Andra Kammaren nyss med så stor pluralitet afslagit att rubba bestående tullförhållanden i afseende på klöfverfrö, förmodar jag, att kammaren också skall vara

Angående
tull å klöfver-
frö.
(Forts.)

med om att lemna dem orubbade i afseende på timotejfrö; och därför tillåter jag mig att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen, d. v. s. att tullrubriken för timotejfrö måtte förblifva oförändrad.

Herr Bergendahl: Herr grefve och talman! Jag skall tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslög såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Punkten 6.

Bifölls.

Punkten 7.

*Angående
tull å super-
fosfat.*

I särskilda motioner, n:r 27 inom Första kammaren af herr *P. Bondesson* och n:r 173 inom Andra kammaren af herr *N. Jönsson* i Gammelstorp m. fl., hade förslag väckts, att Riksdagen måtte besluta en tull å superfosfat af 25 öre för 100 kilogram.

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att gällande tullfrihet för superfosfat måtte bibehållas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Almström*, *M. S. Nisser*, Friherre *Klingspor*, *Bergendahl* och *Petri*.

Beträffande detta ärende anförde nu

Herr *Petri*: Då jag varit i tillfälle att i utskottet deltaga i behandlingen af denna fråga och reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få yttra några ord.

Då fråga uppstår att åsätta en ny tull, måste man göra klart för sig, huruvida pretentionerna på densamma är berättigade eller icke. Jag har sökt sätta mig in i frågan och kommit till den åsigten, att tull på superfosfat är berättigad. Superfosfatfabrikationen är en svensk industri, som ger bröd åt en massa folk, och således bör den också hafva rätt att såsom andra svenska industrier åtnjuta skydd. Jag skall be, herr talman, att i korthet få beröra några af de skäl, som utskottet anfört emot denna tull. Utskottet säger, att tullen icke skulle hindra införseln af en underhållig vara. I det fallet vill jag gifva utskottet i viss mån rätt. Men det är egentligen icke för att hindra införseln af en underhållig vara, som denna tull är berättigad, utan det är därför att från utlandet inkomma äfven fullgoda varor, som säljas till så lågt pris, att de svenska superfosfatfabrikerna icke kunna upptaga täflan med dem. Underhållig vara kommer nog att införas ändå, äfven om tull åsättes, och det är ju allmänhetens ensak att skydda sig för densamma. Men skulle genom tullen en verksammare kontroll kunna åstadkommas, så vore det ju mycket behöfligt och önskvärdt, och jag tror också, att en tull af 25 öre skall kunna hindra införseln af de mest underhålliga varorna, som i allmänhet användas för förfälskning

af gödningsämnen. Ty dessa tåla icke någon prisförhöjning, och de kunna icke heller, om tull åsättes, såsom nu införas i hvilken svensk hamn som helst, utan införseln måste inskränkas till de platser, der tullkammare finnes. Redan derigenom uppstår en svårighet, som jag tror skulle icke så litet hindra denna import. Utskottet säger, att det finnes tillfälle att skydda sig för förfalskningar derigenom, att man kan å kemiska stationer eller genom hushållningssällskapens försorg få gödningsämnen undersökta utan kostnad för den, som begärt undersökningen. Ja, jag vet icke, huru det är i andra landsdelar, om det verkligen finnes inrättningar, der jordbrukarne kunna erhålla kostnadsfri analys af gödningsämnen, men i Jönköpings län finnes ingen sådan och icke heller i de län, der jag gjort förfrågningar derom. Det kostar alltid något. Och då man känner, huru våra mindre jordbrukare draga sig för den minsta utgift, så blir det fallet, att de icke låta företaga några undersökningar, utan på god tro använda det, som bjudes.

Sedan säger utskottet, att det icke tror, att, i händelse de svenska superfosfatfabrikerna nödgades på grund af konkurrensen från utlandet nedlägga sin verksamhet, priset på superfosfat här i landet skulle kunna af de utländska fakrikanterna stegras till en oskälighöjd.

Nej, det tror jag icke heller. Det är alldeles samma förhållande som med hvilken svensk fabrikation som helst. Om de svenska fabrikerne komma att nedlägga sin verksamhet, komma icke därför prisen på deras fabrikat att stiga, emedan man från utlandet kan få hvad man vill och i förhållande till kvalitén för nästan hvad pris som helst. Men det torde väl icke vara Riksdagens mening att på det sättet döda en svensk industri. Detta är således icke något skäl för utskottets hemställan, utan snarare ett skäl emot. Utskottet säger vidare, att det är utsigt till att i Norrland en tillverkning af fosforsyrehaltiga gödningsämnen inom den närmaste framtiden kommer att uppstå. Det är sant. Men det blir icke superfosfat, utan thomasfosfat, och den tillverkningen kommer icke att hjälpa superfosfatfabrikerne. Dessa senares artiklar kunna icke blifva öfverflödiga för det svenska jordbruket. Derjemte, om det uppstår en tillverkning af billigt thomasfosfat, är det sannolikt, att den kommer att ytterligare trycka ned priset på superfosfaten, hvilket superfosfatfabrikerne ju komma att hafva olägenhet af och icke någon fördel. För min del kan jag icke finna annat, än att, om man anser, att superfosfatfabrikationen är en svensk industri, den också är berättigad till skydd lika väl som andra inhemska industrier, och det skulle förvåna mig, om jordbrukarne i denna kammare skulle säga nej till en sådan tull. Det skulle kanske visa, att deras motståndares tal om egenlytta icke vore så oberättigadt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionerna.

Herr Bergendahl: Såsom af utskottets betänkande synes, har jag reserverat mig mot utskottets beslut att afslå den föreslagna tullsatsen å superfosfat af 25 öre per 100 kilogram. Jag har gjort detta

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

Angående
tullen å
superfosfat.
(Forts.)

af många skäl och skall be att få framhålla ett par af dem. Jag har reserverat mig, emedan jag anser, att denna industri bör uppmuntras liksom all industri. Den arbetar under mycket tryckta förhållanden; och jag anser, att det är behjertansvärdt att äfven denna industri får lefva, särskildt i betraktande af att den ger arbete åt icke så få människor. Redan 1888 års tullkomité föreslog tull på superfosfat, regeringen har sedan kommit med proposition i saken, och motioner hafva väckts i detta syfte. Jag anser det därför fullt berättigadt, att äfven denna industri får tullskydd, och jag tror, att det skulle vara till nytta för jordbruket. Det kan låta egendomligt, att jag, som är jordbrukare, säger detta, men jag anser, att jordbrukaren skall komma att draga fördel af en tull på superfosfat genom att blifva mera säker på att få en vara af god beskaffenhet. Ty om superfosfatfabrikationen skall fortfarande arbeta under så dåliga förhållanden som hittills, är det gifvet, att fabrikerne komma att upphöra med sin verksamhet, hvarigenom fältet blir lemnadt fritt för utländingens mer eller mindre goda varor. Jag tror således, att det äfven ur jordbrukssynpunkt är skäl att vara med om den föreslagna tullen, och jag ber därför, herr grefve och talman, att i likhet med den föregående talaren få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag skall icke inlåta mig på någon kritik af utskottets utlåtande i denna punkt, ehuru visserligen anledning dertill icke saknas.

Då jag jemte några andra af kammarens ledamöter väckte denna motion, var det emedan vi ville skydda produktionen af superfosfat inom landet, så att vi sjelfva skulle kunna producera vårt behof af denna vara, samt för att hindra importen af mer eller mindre dåligt utländskt superfosfat. Att denna tull är behöflig, visar sig af den under sistlidet år ökade importen af cirka 7 millioner kilogram. För öfrigt hafva vi i vår motion enligt mitt förmenande fullkomligt visat både behofvet och berättigandet af denna tull, och därför skall jag, då jag funnit att kammaren icke vill höra på några långa öfverläggningar i dag, inskränka mig att i korthet, på grund af hvad jag anfört och på grund af de skäl i motionen finnas anförda, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Henriqueson: Motionärerna hysa ett lifligt intresse för våra superfosfat-fabriker och uttala en fruktan för att, om icke den föreslagna tullen åsättes, dessa fabriker skola komma att upphöra med sin verksamhet. Jag tror emellertid icke, att denna farhåga är grundad, och jag styrkes i denna min tro af en för några dagar sedan i tidningarna synlig uppgift angående en dylik fabriks ställning, nemligen Stockholms superfosfatfabriks aktiebolag. Vid bolagsstämma den 31 sistlidne mars upplystes, »att behållningen af bolagets rörelse under 1897 uppgått till kr. 164,361:93, af hvilket belopp beslöts, i enligt

het med styrelsens förslag, att kr. 23 281:76 afskrifvas å Månsbo fabriksbyggnad, kr. 64,093:55 afskrifvas å Månsbo inredningar och maskinerier, kr. 1,986:62 öfverföras till reserverade vinstmedelskonto samt kr. 75,000 utdelas till aktiegarne med 25 kr. pr aktie. Sålunda bestode bolagets reserverade fonder af: reservfonden kr. 210,000, afskrifningsfonden kr. 200,000, och reserverade vinstmedel kr. 90,483:13 eller tillsammans kr. 500,483:13.» — Jag skall be att få nämna, att aktiekapitalet ursprungligen var 1 million kronor, men ökades år 1893 till 1,500,000 kronor. Man kan väl icke säga, att ställningen är så dålig, när man har 33 % af hela aktiekapitalet i reserverade fonder. Jag tror således, att dessa fabriker äro i ett vida gynsammare läge än jordbrukarne, som skola använda fabrikaten från dessa fabriker. Ty det lär väl icke vara möjligt för jordbrukarne i allmänhet att, sedan de haft skäligen ersättning för sitt arbete, kunna beräkna 5 % ränta på grundkapitalet eller egendomsvärdet samt afskrifva 5 å 6 % på byggnader och inventarier. Men det har detta bolag kunnat göra, enligt denna redogörelse. Det skulle därför förefalla mig högst besynnerligt, om vi landtmän skulle vara med om att göra oss skattskyldiga under dessa fabriker. Af reservanterna har såsom skäl för åsättandet af denna tull anförts, att man genom densamma skulle kunna hindra införseln utifrån af förfalskad superfosfat. Det förefaller mig bra egendomligt, om man kan tro något sådant. Ty icke lär väl tullen spela någon roll i afseende på en förfalskad vara. Möjligen skulle deremot den ifrågasatta tullsatsen, om den antages, kunna försvåra införseln af oförfalskad vara, men platt icke af förfalskad.

Jag ber derjemte att få fästa herrarnes uppmärksamhet på att dessa fosfater, dessa gödningsämnen, äro produktionsmedel. Fördyrar man dem, så hämmas också produktionen af jordbrukets alster, och det kan jag ej tro att någon vill vara med om. Jag ber därför att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid länge. Jag skall endast be att få påpeka, att enligt den statistik, som medföljer utskottets utlåtande, finner man, att införseln af superfosfat har stigit rätt betydligt det sista året, nämligen 1896. Detta visar väl, att våra superfosfatfabrikanter skola kunna konkurrera på den inhemska marknaden, då de redan kunna exportera 2,398,000 kilo till utlandet. Detta är således ett så starkt skäl för afslag å motionerna, att det synes mig, som skulle man icke behöfva anföra något vidare.

Derjemte skall jag be att få påpeka, att det ej är så stor affär, som här är i fråga. Visserligen har det under år 1896 importerats 17 millioner kilo, men om man förvandlar denna qvantitet i säckar och räknar 100 kilo på säcken, blir det icke mer än 155,000 säckar; det är väl icke stor affär på en så stor rörelse som den ifrågavarande.

*Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)*

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

Man behöfver väl ha någon regulator, som kontrollerar, att icke superfosfatfabrikerna få taga alltför höga pris.

Vårt jordbruk har på senare tiden, liksom folkupplysningen, gått framåt i betydlig grad. Det synes mig, som om — då så har skett — de herrar, som nu uppträda och vilja förbättra vårt jordbruk genom åsättande af tull dels å gräsfrö, dels å gödningsämnen, skulle komma en 25 eller 30 år för sent. Då jordbruket och folkupplysningen kunnat utvecklas så som nu skett, utan att statsmagterna ingripit under en fri och sund utveckling, borde man väl icke nu komma och tänka, att man skall kunna förbättra denna utveckling genom att ingripa med lagstiftning och försvåra förhållandena för jordbrukarne. Det är ju orimligt att tänka sig, att då hela svenska nationen har nytta af att jordbruket stiger i växtkraft, man skall söka hämma utvecklingen och växtkraften hos en så vigtig näring som jordbruket.

Den förste ärade talaren anförde såsom ett skäl för afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen, att det lär vara möjligt att införa fullgod vara ifrån utlandet till Sverige. Då vi behandlade frågan om tull å gräsfrö, anförde man som skäl för en sådan tull den omständigheten, att det importerades underhållig vara. Således hjälper det icke, vare sig man importerar underhållig vara eller fullgod vara. Tull vill man ha i alla fall, och den tror man skall hjälpa jordbruket.

Jag kan för min del icke vara med om sådant, och därför har jag bidragit till det slut, som utskottet kommit till. Jag skall således, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr Folke Andersson: Sedan jag hörde de båda nästföregående talarnes yttranden, skulle jag kunna afstå från ordet, ty de förekommo mig i flera afseenden. Men eftersom jag fått ordet, skall jag be att få tillägga något litet.

Jag får säga, att af alla tullsatsar kau ingen vara mer obefogad än tullen å gödningsämnen. Man klagar öfver landtbrukets betryckta ställning, och detta kanske med skäl. Ett hufvudvilkor för landtbruket är gödningsämnen. Kan det då vara rim och reson i att, när landtbruket är betryckt, ytterligare försvåra det genom åsättande af tull å gödsel? Jag tycker, att det är det mest orimliga, som kan förekomma.

För öfrigt skall jag be att få upplysa herrarne om att — såsom det kanske förut är bekant — genom Hjälmare-sänkningen, som utfördes i mina bygder, hafva omkring 30,000 tunnland mossjord vunnits; denna gödslas hufvudsakligast med artificiella gödningsämnen. Herrarne känna mycket väl till, att det bolag, som utfört sänkningen, är betryckt, skuldsatt öfver öronen och har stora annuiteter och räntor att betala. Skulle det nu vara rimligt att komma och lägga tull på gödseln, hvaraf det är beroende? Jag tror knappt, att det är någon af herrarne, som skulle vilja pålägga oss en sådan skatt. Antag, att vi

använda omkring 100 kilo pr tunnland, skulle vi, då vi hafva 30,000 tunnland, få betala 7,500 kr. årligen i skatt till superfosfatfabrikerna. Hafva vi icke nog utgifter, utan att vi skattläggas till dem?

Man säger, att superfosfatfabrikerna äro i så betryckt ställning, att de icke kunna existera. Herr Henricson har nyss upplyst, huru det förhåller sig med den saken; han har visat, att de utdelat 5 % och att de hade kunnat utdela 10 %. Jag frågar herrarne: hur många % i nettovinst ha vi på det kapital, vi nedlagt på vårt jordbruk? Vi sitta skuldsatta öfver öronen, och så vill man sätta tull på gödningsämnen. Jag tycker det är så orimligt, att jag kan icke vara med om det. Jag hoppas, att denna kammare afvisar tullen på ett kraftigt sätt. Landtbruket är nog tryckt ändå. Skulle vi nu få tull på gödningsämnen, blir det alldeles afvita. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)*

Herr Bergendahl: Jag har blifvit uppfordrad af hvad herr Henricson nyss yttrade, då han avgaf, hvilken behållning våra superfosfatfabriker haft. Med anledning deraf ber jag att få nämna, att jag har i min hand en uppgift från Stockholms superfosfatfabrik, som visar, att under år 1897 dess verksamhet såväl i Stockholm, vid Gäddviken, som i Göteborg gått med förlust. Den vinst, denna fabrik utdelat, beror på helt andra förhållanden, beror på dess handel med oljekakor och gödningsämnen m. m., men icke på superfosfat.

Nu säger herr Henricson: är det rätt af oss jordbrukare att göra oss skattskyldiga under dessa fabriker och fördyra vår produktion? Det kan herr Henricson säga, som ej varit med om tullen å spanmål; men de i denna kammare, som varit med derom, måtte väl ock anse, att de ha skyldighet att se till, att äfven andra näringar kunna lefva. Det har hvarken herr Henricson eller herr Folke Andersson skyldighet att beakta.

Herr Folke Andersson talade särskildt om Hjelmare-sänkningen, huru bekymmersamt det är för bolaget och huru svårt det skulle vara att få en tull af 25 öre på 100 kilo superfosfat. Det kan ju vara sant, att 25 öre också är pengar. Men hvad Hjelmare-sänkningen beträffar, så ha ju de jordegare, som af denna varit berörda, fått så ofantliga summor efterskänkta af staten både i räntor och amorteringar, att jag tycker, att dessa böra förr än de låntagare på andra orter, som icke af staten åtjutit den ringaste lindring i detta hänseende, kunna bära denna lilla utgift för att gynna en deraf i behof varande industri.

Herr Lundell: Jag tror icke, att det är någon fördel för det svenska jordbruket att införa tull å superfosfat. Som vi veta, är det för mossodlingens tillgodogörande alldeles nödvändigt att använda stora massor af superfosfat. Det behöfs icke allenast 100 kilogram, utan flera hundra kilogram på tunnlandet. Det hufvudsakligaste, man kan få af odlade mossar, är hafre, och hafren har ingen fördel af span-

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

målstullen. Med denna vara måste man konkurrera på den utländska marknaden. Försvårar och fördyrar man produktionen, minskar man möjligheten af denna viktiga mossodlings tillgodogörande. På den grund tror jag alls icke, att det vore klokt, om den svenske jordbrukaren skaffade sig skattskyldighet under superfosfatfabrikerna, hvilka — såsom man hört — bära sig ganska bra jemförelsevis.

På dessa grunder skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Det är ju icke att förvåna sig öfver, att landtbrukarne äro emot en tullsats sådan som den ifrågavarande. Det är ju alldeles solklart, att jordbrukarne, när det gäller att på något sätt fördyra en vara, som de använda och som är så viktig för dem, skola vara betänksamma i det steg, de taga. Det har ock visat sig, hvarje gång denna tull varit på tal, att det rådt en sådan tvekan, att tullen icke kommit till stånd.

Men jag tror, att meningarna något hafva ändrat sig. Jag tror, att åsigtorna äfven bland landtmännen hafva förändrat sig så, att det nu är mången, som — minst sagdt — står tvekande, huruvida det kan vara rätt, att denna industri och denna tillverkning har fritt spelrum — om jag så får säga — såsom nu är förhållandet. Det har ock visats af den motion, som föreligger, enär det är 9 landtmän, som burit fram den i denna kammare. Det är klart, att dessa personer icke handlat utan betänksamhet och moget öfvervägande.

För min del står frågan så, att det för mig är en hufvudsak, då jag skall använda dylika konstgjorda gödningsämnen, att jag får ärlig vara, och som är sådan, som den ges ut för att vara. Kunde man med tullen åstadkomma detta och att man kunde få kontrollen i någon mån bättre, då får jag säga, att denna 25-öring vore väl använd. Nu har det sagts under diskussionen, att denna 25-öring icke skulle utöfva en sådan verkan i afseende å kontroll, därför att den komme att i hufvudsak drabba icke den billigare varan, utan den dyrare varan. Men min tro är den, att just den billiga, förfalskade varan icke tål någon förhöjning i pris; och tål den icke någon prisförhöjning, blifver den genom tullens åsättande utesluten ur landet. Och detta är, tror jag, hvad vi böra sträfva efter. Om den billiga och förfalskade varan på detta sätt genom fördyrandet utestänges, om således tullen, såsom jag tror, kommer att verka som en kontroll, ja, då tror jag, att vi utan synnerlig tvekan kunna vara med om denna tullsats.

Vi se af alla redogörelser från de olika superfosfatfabrikerna, att denna superfosfattillverkning för dem gått med förlust. Det är ju då icke utom all möjlighet, att fabrikerna sluta med denna tillverkning, som icke bär sig, och inskränka sig till de verksamhetsgrenar, som löna sig. Då skulle vi hafva omintetgjort all superfosfattillverkning här i landet; och att gå till väga på det sättet synes mig dock vara orätt.

Kan därför denna tull af 25 öre — hvilken jag för min del ej betraktar annorlunda än som en inregistreringsafgift, en ordningsåtgärd, afseende, att de varor, som införas, skola gå in till en tullstation — kan denna tull, säger jag, verka derhän, att våra fabriker fortsätta sin superfosfattillverkning, tror jag, att vi gjort laudet nytta dermed. För mig, såsom jordbrukare, ligger det ju, såsom jag redan sagt, den största vigt på att, då jag ger mig ut för att köpa en dylik vara, få en säker vara, sådan jag vill ha.

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

Nu säges det visserligen, att man kan analysera gödningen och undersöka, hurudan den är, samt på det sättet få visshet. Jag tror emellertid, att litet hvar, som känner till förhållandena, skall medge, att icke folket i allmänhet, och allra minst våra små jordbrukare, kunna åstadkomma en sådan undersökning eller kemisk analys — de låta det gå, köpa sin gödning hos små landthandlande och få der alla dessa varor, som hit införts utan den ringaste kontroll, utan någon säkerhet för att varau ger valuta för penningarne. Det är detta, jag tycker, att vi borde sträfva efter att ändra — vi borde åtminstone söka få det derhän, att det vore någon möjlighet att veta, hvad det är, man köper.

Af dessa skäl och då jag anser utredt, att denna superfosfattillverkning verkligen drifves med förlust vid våra fabriker, såsom och framgår af deras redogörelser, synes det mig ej vara i ringaste mån orimligt, om dessa fabriker finge denna lilla tullsats. Jag tror också, att hvarje jordbrukare, som tänker efter, hvad dessa 25 öre på hundra kilo betyda — äfven om denna tull verkade med hela sitt belopp, hvilket jag dock för min del icke tror — skall finna, att detta icke är något att tala om.

Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionerna om en tull af 25 öre per 100 kilo.

Häruti instämde herr *Ericson* i Ransta.

Herr *Persson* i Rinkaby: Jag kan ej fullständigt godkänna de bevekelsegrunder, som under den här förda diskussionen gjorts gällande till förmån för den föreslagna tullsatsen.

Att börja med vill jag taga i betraktande, hvad min ärade länsgranne på skånebänken yttrade. Han förklarade, att orsaken, hvarför han kunde vara med om denna tull, vore den stora förlust, superfosfattillverkningen medförde för fabrikena. Genom tidningarna har jag mig emellertid bekant, att vid sista bolagsstämman med superfosfatfabriken i Landskrona beslöts en utdelning af 7 procent eller 35 kronor per aktie; och detta vittnar åtminstone icke om några förluster.

En talare, som tidigare hade ordet, påstod emellertid, att den förtjenst, fabrikena haft, borde föras under annan rubrik, och ville

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

reducera sakeu till eu bokföringsfråga — all förlust skulle ha uppstått på superfosfattillverkningen och all vinst på de öfriga fabriken, såsom syror, oljekakor m. m., som stå i förbindelse med en dylik tillverkning. Ja, för man på det sättet alla inkomster på ena sidan och alla utgifter på den andra, då kan man nog komma till samma resultat som den ärade talaren.

Vidare yttrade han, att sedan vi fått spanmålstillarne, borde vi ej vara ogena mot en fabrikation, som lemnade ett så viktigt medel för jordbrukets främjande som gödningen. Jag hade knappast väntat att från det hållet så snart få höra samvetsskrupler öfver spanmåls-tullarne. För min del skall jag ej beklaga, att dessa tullar kommit till stånd. Visserligen har jag ganska sent kommit till insigt i denna tullfråga, men sedan både regering och Riksdag sagt, att vi skola ha tullar, har jag funnit dem vara alldeles nödvändiga. Desto mindre kan jag då finna skäl att, af samvetsförebåelser öfver deras tillkomst, dela med sig åt en handtering, så litet i behof af hjälp som den ifråga-varande. Herr Henricson uppgaf ju i sitt anförande, att det vore få jordbruk, som lemnade en så riklig afkastning som dessa superfosfat-fabriker; och med anledning af hvad jag har mig bekant från den ort, jag tillhör, kan jag till fullo instämma i detta hans omdöme.

Vid behandlingen af en föregående tullmotion vädjade en talare till skåningarne, med hemställan, om de ej skulle vilja hjälpa den öfriga delen af landet. I den föreliggande frågan tror jag ej, att man har anledning att vädja till någon särskild provins — den är en lifsfråga för jordbruket i hela vårt land. Dessa fabriker ha blifvit ett nödvändigt villkor för ett intensivt jordbruk, och hvarje jordbrukare har lärt att uppskatta den konstgjorda gödningens fördelar för jordbrukets rationella bedrifvande.

Om fallet vore, att, såsom här yttrats, denna tull skulle skydda oss mot import af dålig vara, skulle jag obetingadt vara med om att betala 25 öre i tull per säck. Men i fjor beslöt ju Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om en obligatorisk och effektiv kontroll å gödningsämnen; och innan vi fått något svar på den skrivelsen, tycker jag det vara alldeles onödigt att söka på annan väg skapa den kontroll, som i nämnda skrivelse afsågs. Afbida vi blott resultatet af denna skrivelse, så hoppas jag, att vi skola vinna just det, som motionärerna här vilja hafva fram.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Folke Andersson: Jag har begärt ordet med anledning af herr Bergendahls senaste anförande. Han yttrade nemligen, att en tull af 25 öre per 100 kilo ingen betydelse hade och särskildt icke för befolkningen i Qvismare-dalen. Ja, det kan ju hända, att han kan se saken ur den synpunkten; för en så mäktig man in- verkar möjligen icke detta belopp af 25 öre. Men för dem, som äro skuldsatta och beroende, är det nog en temligen dryg utgift. Och

hvad beträffar de »stora» eftergifter, som vi skulle erhållit af staten, så torde de vara lätt reducerade. Vi hafva visserligen fått räntan nedsatt från 5 till 4 procent, men det är icke mer, än hvarje annan fått göra i följd af att räntan fallit, och då vi befriades från att betala ränta på ränta, så var det väl icke meningen, att det skulle tagas igen genom att sätta tull på gödselämnen.

Hvad beträffar det skäl, som här anförts för tullen, nemligen att man derigenom skulle få en bättre kontroll och slippa förfalskad vara, så vore det besynnerligt, om man ej skulle kunna ernå en sådan kontroll genom lagstiftning och slippa alla sådana här konstlade vägar.

Jag vidhåller således mitt förut framställda yrkande.

Herr friherre Bonde: Om man utgår från den principen, att hvarje industri och hvarje näring är berättigad till skydd, kan jag förstå, att man äfven söker skydda denna näring. Om man deremot har den uppfattningen, att s. k. skydd icke blott medför endast inbillade fördelar för industrien, utan äfven i längden verkar rent af skadligt just för den industri, som skall skyddas, kan man ej vara med om ett dylikt »skydd». Äfven fattar jag den af herr Bergendahl framställda vädjan till landtmännen i denna kammare, att de, som varit med om spanmålstillarnes införande, nu äfven borde vara med om att bevilja skydd åt andra näringar. Jag fattar dessa vaknande samvetsskrupler öfver att man tillskansat sig fördelar, och jag förstår, att man nu vill göra dessa fördelar allmänna så mycket som möjligt. Jag kan dock ej till fullo gilla den tanke, som min ärade vän på skånebänken nyss uttalade, och den teori, som han då framstälde, nemligen att, sedan regering och Riksdag nu gemensamt beslutit spanmålstillarne, man måste inse deras nödvändighet. Detta — nemligen att dessa tullar gemensamt beslutits af regering och Riksdag — är för mig icke något fullkomligt talande bevis för desamma lämplighet och nödvändighet, utan jag står härvidlag kvar på min gamla ståndpunkt. Ja, jag måste ju äfven liksom han underkasta mig de fördelar, som spanmålstillarne onekligen för mig personligen tills vidare medföra, men jag tror på samma gång äfven, att dessa fördelar till stor del äro inbillade och af föga varaktighet.

Vi, som ej varit med om dessa spanmålstillars införande, behöfva ej heller ha några stora samvetsskrupler. Vi insågo — och det framhölls äfven af många talare — att en af skuggsidorna af spanmålstillarnas införande just var, att man måste fordra reciprocitet, så att hvad man med den ena handen erhöll måste man gifva bort med den andra.

Det är visserligen sant, att denna 25-öring, som nu begäres i tull för superfosfat, är en obetydlighet. Den är — det erkänner jag — en ganska oväsentlig utgift för jordbrukarne, men den är blott *en* utgift bland många. Sedan tillkommer det höjda tullskyddet för alla öfriga artiklar, som jordbrukaren behöfver. Den sammanlagda ökningen

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

*Angående
tull å super-
fosfat.
(Fortsa.)*

i utgifter kommer att göra, att den fördel, som spanmålstullarne anses medföra, blir fullkomligt uppvägd, och då har man ej något annat qvar af allt detta än dessa i sanning — det måste alla medgifva — obehagliga tullstrider, som alltid måste, det vågar jag säga, medföra ett allas krig mot alla, i hvilket hvar och en söker att tillskansa sig sjelf så stora fördelar som möjligt.

Det har blifvit framhållet, att denna tull är nödvändig för kontrollens skull och att den vore nödvändig för att hindra importen af dålig utländsk vara. Jag har märkt, att man under dagens tulldebatter — äfven i fråga om frö — utgått från två principer. Den ena är, att jordbrukarne i allmänhet äro ett så enfaldigt slägte, att de ej begripa, hvad som är bra eller dåligt, utan att man måste skydda de stackars landtbrukarne från de dåliga varor, som införas i landet. För det andra har man äfven framhållet den principen, att allt utländskt måste vara dåligt. Det är tillräckligt att säga, att en vara är utländsk, för att den skall vara af sämre beskaffenhet än den inländska. Jag tror emellertid, att man måste erkänna — äfven i fråga om frö — att en del sådant från utlandet är fullt tillfredsställande, och jag anser, att detsamma gäller äfven i fråga om gödningsämnen. För sanningen deraf måste den omständigheten vara bevis nog, att just våra superfosfatfabriker äro de största importörerna af utländsk vara och sprida denna öfver hela landet. Ty det vore väl högst illa handladt af dessa fabriker, om de bland landets jordbrukare spridde en underhaltig vara.

Men jag vill nu komma särskildt till den sida af denna fråga, som här under diskussionen mest framhållits, nemligen att denna tull är nödvändig för att hindra import af dålig utländsk vara. Denna 25-öring skulle verka såsom kontroll på denna vara. Finge vi denna tull, skulle ej någon dålig vara inkomma i landet, säger man. Men det är dervid, mina herrar, att märka, att denna 25-öring verkar precis samma förhöjning på den dåliga som på den goda varan, och att prisförhållandet sålunda fortfarande blir detsamma. Tullen skulle således icke hindra import af dålig vara, ty denna kommer fortfarande att ställa sig billigare i proportion till den bättre, äfven om priset på densamma blir förhöjdt med 25 öre.

För min del tror jag, att ett införaende af tull på superfosfat skulle medföra den faran, att detsamma skulle undanskjuta den viktiga fråga, på hvars lösning Riksdagen väntar. Riksdagen ingick nemligen för två år sedan till Kongl. Maj:t med framställning om införaende af effektiv och obligatorisk kontroll på gödningsämnen. Denna skrifvelse har ännu icke ledt till något resultat. Riksdagen förväntar, att denna skrifvelse så fort som möjligt skall leda till det resultat, att en verklig kontroll blir införd. Vi, som önska och hoppas, att denna kontroll skall komma till stånd — och till dem räknar jag mig, då äfven jag var motionär i ämnet för två år sedan — måste anse, att denna kontroll är långt viktigare än denna 25-öring i tull. Ty om man får

en dylik kontroll, eger jordbrukaren att välja, och då ser han, hvad det är för en vara, som utbjudes. Och man må väl ha så pass hög tanke om den svenske jordbrukaren, att man tilltror honom att begripa ett intyg om varans beskaffenhet, så att, när han skall köpa varan och läser intyget derom, han deraf kan bedöma, om varan är god och för det ändamål, hvartill han vill använda densamma, lämplig.

Sålunda måste man anse, att denna kontroll blir fullt tillräcklig för att skydda jordbrukaren för dålig vara; och i förhoppning, att regeringen med det första skall vidtaga de åtgärder, som Riksdagen väntar på, nemligen införandet af obligatorisk kontroll på gödningsämnen, ber jag att få yrka afslag på den föreslagna tullsatsen, hvars betydelse för fabrikanterna jag lika litet inser som dess gagn för jordbrukarne.

I detta yttrande instämde herrar *Bromée* och *Eriksson* i Bäck.

Herr Bergendahl: Då den ärade talaren på kristianstadslänsbänken nyss talade om ett vaknande samvete, och friherre Bonde yttrade, att det skulle vara »samvetsskrupler», som föranledt mig att ifrågasätta denna tulls införande, så vill jag vädja till herrarne, om ni verkligen tro, att så kan vara förhållandet. Jag tror, att litet hvar kan med tillfredsställelse se, hurusom jordbruket för närvarande har det något så när drägligt, huru industrien har det godt, huru allmänna tillståndet i landet är utmärkt samt huru lysande statsverkets finanser äro — *tack vare det protektionistiska systemet*. Tro då friherre Bonde och herr Persson i Rinkaby, att man har skäl att tala om samvetsskrupler? Nej, jag känner mig tvärtom tillfredsstäld öfver att hafva gjort min *pligt* såsom svensk representant, när jag i min mån sökt bidraga till det glädjande tillstånd, som för närvarande råder i vårt land.

Herr Petri: Här har af flere talare blifvit framhållet, att superfosfatfabrikernas ställning vore så god, att de lemnat en stor utdelning. Häremot har det å andra sidan visats, att vinsten på deras rörelse utgjordes af behållningen, *icke* på superfosfatfabrikationen, utan på andra tillverkningsgrenar, som de eguat sig åt. Hvad särskildt Stockholms superfosfatfabrik beträffar, har den sin behållning af en kemisk fabrik, som den anlagt i Dalarne, men som ej alls har med tillverkningen af gödningsämnen att skaffa.

Genom de upplysningar, som äro lemnade och som sannolikt äro utdelade till de flesta af kammarens ledamöter, torde det vara påtagligt, att superfosfattillverkningen går med förlust; och detta kan icke vara en blott bokföringsfråga, såsom herr Persson i Rinkaby påstod, utan det är fullt faktiskt, att fabrikationen icke burit sig. Skulle nu ej tul-len bli beviljad, är det mycket sannolikt, att fabrikanterna komma att sluta med den del af tillverkningen, som lemnar förlust, och i stället

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

Angående
tull å super-
fosfat.
(Forts.)

hålla sig till andra grenar, hvarigenom en hel del arbetare komme att bli arbetslösa och en svensk industri komme att nedläggas.

Jag kan ej annat än finna det fullt rättvist, att fabrikationen får denna tull; och ehuru jag sjelf skulle få olägenhet af densamma — emedan jag sysselsätter mig med affärer i just denna rigtning och sjelf importerar rätt mycket af denna vara — dock blott, det vill jag säga, af bästa halt — och således tullen skulle vålla mig personligen förlust, kan jag dock icke annat än, då jag måste anse densamma rättvis, yrka bifall till motionerna.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sjunde punkten af förevarande utlåtande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utföll med 129 ja och 72 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 8 och 9.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *punkten 10*, angående tullen å kulör, icke innehållande sprit, begärdes ordet af

Herr Fredholm, som yttrade: Herr talman! Till utskottets hemställan i denna punkt har jag anført min reservation. Jag har icke gjort det, därför att jag tänker framställa något yrkande, ty jag anser den tullsats, som här föreslagits för kulör — eller densamma som för stärkelse — kunna försvaras af den gällande tullen å stärkelse. Kulör är nemligen, lika väl som dextrin och stärkelsesocker, en produkt af stärkelse —. Jag har endast velat säga, att den tullsats å stärkelse,

som infördes vid 1895 års riksdag, då den höjdes från 17 öre till 20 öre pr kilogram, är oskäligt hög, och mot höjningen inlade jag också min reservation. Vid tiden för nämnda tullförhöjning var priset på stärkelse 30 öre pr kilogram; sedermera har priset på stärkelse nedgått, så att det nu är endast 23 öre. Deraf kunna herrarne se, till huru litet gagn för producenten den nuvarande stärkelsetullen varit.

Men icke nog härmed. Denna oskäligt höga tull gör det ytterligare till en nödvändighet att också åsätta samma tull å alla de produkter, som äro derivater af stärkelse, såsom stärkelsesocker, dextrin och kulör, såvida man med afseende på tullsatsernas bestämmande vill bevara konsekvens. Huru hög den nu föreslagna tullen på kulör i själfva verket är, kunna herrarne finna deraf, att den utgör $\frac{2}{3}$ af varans värde.

Jag har velat nämna detta till protokollet, för att, när den tid kommer, då man, som jag hoppas, vill åstadkomma rättelse i det obilliga tullskydd, hvaraf stärkelse och stärkelsefabrikat nu är i åtnjutande, man då icke må glömma bort att äfven reducera tullen å kulör i förhållande till den stärkelsetull, som kan befinnas lämplig.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 11—15.

Biföllos.

I motion n:o 68 inom Andra Kammaren hade herr *O. Anderson* *Angående tullen å silke.* i Hasselbol föreslagit, att Riksdagen måtte besluta:

a) att tullen för silke, färgadt eller blekt, skall höjas till 3 kronor per kilogram;

b) att silke, rått, ofärgadt, åsättes en tull af 2 kronor per kilogram;

c) att, under förutsättning att den här ofvan föreslagna tullen varder af Riksdagen beslutad, Riksdagen jemväl måtte besluta, att rätt till restitution af tullmedlen vid utförsel af helsidenväfnad eller dukar uteslutande af silke skall beslutas till samma belopp som före upphäfvandet af råsilkestullen 1897.»

Under *punkterna 16—18* hemstälde emellertid utskottet:

16:o) att gällande tullfrihet för *silke, rått, ofärgadt*, måtte bibehållas; och

17:o) att tullen å *silke, färgadt eller blekt*, måtte bibehållas, samt

18:o) att motionärens yrkande om rätt till restitution af tullmedlen vid utförsel af helsidenväfnad eller dukar, uteslutande af silke, måtte varda af Riksdagen afslaget.

Angående
tullen å silke.
(Forts.)

Emot hvad utskottet sålunda hemställt hade reservationer anmäls:

af herr *Fredholm*, hvilken hemställt:

att tariffnumren 560 och 561 i nu gällande, den 4 juni 1897 utfärdade tulltaxa måtte erhålla följande lydelse:

Silke:

560 rätt, ofärgadt	1 kilogram	2 kronor,
561 färgadt eller blekt	1 »	3 »

Anm. Vid tullbehandling af konstgjordt silke och deraf helt eller delvis framställda artiklar skall nämnda vara anses såsom silke;

samt att på de villkor, som nu äro eller framdeles kunna varda bestämda, vid utförsel restitution beviljas

för 1 kilogram helsidenväfnad eller dukar, uteslutande af silke, med eller utan fransar 2 kronor;

samt af herrar *Jansson* i Krakerud, *Lundström*, *Meyer* och *Eriksson* i Elgered.

Efter föredragning till en början af *punkten 16* anförde:

Herr *Fredholm*: Herr talman! Äfven vid denna punkt har jag fogat min reservation mot utskottets betänkande.

Uti reservationen har jag redogjort för frågans föregående behandling inom Riksdagen. Den silke åsatta tullen hade varit gällande under loppet af fyra år, när förlidet års Riksdag afskaffade den genom gemensam votering med en majoritet af endast tre röster. Att man åsatte tull å råsilke år 1893, var beroende derpå, att vid 1892 års riksdag högst betydande förhöjningar i tullsatserna å sidenfabrikat hade vidtagits, så att derigenom det tullskydd, som man förut beredt tillverkarne af dessa varor, blef tre- å fyradubbladt. Det var därför, att man icke ansåg ett så högt tullskydd vara behöfligt för dessa näringar, som man åsatte råsilke tull, hvarigenom man nedbragte tullskyddet i fråga till två å tre gånger mot hvad det utgjorde före 1892.

De näringar, som egentligen kommo i åtnjutande af ett ytterligare ökad tullsdydd, genom borttagandet af tullen å råsilke, voro sidenfabrikerna, snörmakerierna, fabriker för tillverkning af band, spetsar m. m. af silke samt af elektriska ledningstrådar. I min reservation har jag, såsom jag tror, ådagalagt, att ingen af dessa näringar är i behof af detta ökade tullskydd; tvärtom torde ett sådant ökad tullsdydd, enligt mitt förmenande, i stället för att lända dem till någon nytta, snarare för dem komma att medföra skada, hvilket efter min åsigt alltid blir förhållandet, då man medgifver en näring ett vida högre tullskydd, än hvad behöfligt är.

Men det är ej nog med, att detta ökade tullskydd är obehöfligt. Genom att icke åsätta råsilke den ifrågasatta tullen skulle man beröfva statsverket en inkomst af 37 à 40 tusen kronor om året. Det är visserligen icke någon stor summa, det här är fråga om. Men den inkomst, som statsverket sålunda går miste om, kommer ingen annan till nytta än de fåtaliga fabriksidkare, som använda silke såsom råämne. Allmänheten skulle deraf icke hafva någon fördel, emedan silkesfabrikerna nog komma att bibehålla samma pris å sina varor, vare sig tull åsättes å råsilke eller ej. Att deremot staten, om den går förlustig dessa 37 à 40 tusen kronor, på annat håll skaffar sig ersättning derför, kan man taga för alldeles gifvet; och då blir det de skattskyldige, som i sista hand få betala den tullinkomst, som man nu vill efterskänka. Således, om det också här är fråga om ett obetydligt belopp ur statsbudgetens synpunkt, får det dock ej alldeles förbises ur de skattskyldiges synpunkt.

På grund af hvad jag nu anfört och på de skäl, jag i min reservation närmare utvecklade, anhåller jag, herr talman, om afslag å utskottets hemställan och bifall till min vid denna punkt fogade reservation.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Anderson* i Lydde: Då den af herr *Anderson* i Hasselbol väckta motion berör textilindustrien, skall jag be att få uttala min tanke i frågan och derjemte lemna en del upplysningar, som måhända kunna vara af nytta för dem, hvilka icke närmare känna till förhållandena.

Härvid är då först och främst att märka, att råsilke är en råvara, som icke kan inom landet produceras och som alltså enligt mitt förmenande bör vara tullfri.

Vidare är att märka, att af det silke, som hit införes, enligt min fulla öfvertygelse en tredjedel utgöres af s. k. affalls-silke. Detta affalls-silke gäller här i landet, sedan tullen å råsilke med förra årets utgång upphört, 1 krona 15 öre pr kilogram. Under de år, råsilkes-tullen existerade, erlades å denna vara, hvars värde är 1 kr. 15 öre pr kilogram, en tull af 2 kronor pr kilogram. Jag frågar herrarne, om en sådan tull kan sägas vara afvägd på ett förståndigt och praktiskt sätt.

Nu vet jag väl, att både motionären och herr *Fredholm* anse, att det råsilke, som hit importeras, så godt som uteslutande användes för fabrikation af sidenvaror. Ja, om så vore förhållandet, kunde denna tull möjligen vara berättigad. Men det användes — det anser jag åtminstone — ganska litet råsilke för tillverkning af sådana sidenvaror, hvilka — som vi veta — äro så högt tullskyddade, hvaremot det i vida större mängd kommer till användning inom en helt annan industrigren. Herr *Fredholm* har i sin reservation uppgifvit, att i

Angående
tullen å silke.
(Forts.)

Angående medeltal för åren 1894—1896 införts 7,095 kilogram råsilke. Och tullen å silke. det är nu visserligen icke någon stor quantitet.

(Forts.)

Men, mina herrar, eftersom jag nämnt affalls-silke, torde det äfven vara min skyldighet att redogöra för hvad det är.

Med affalls-silke förstår man det yttre samt det inre lagret å silkeskokongen. Det uppstår på så sätt, att, när råsilket afhasplas af kokongen, det yttre och inre värdelösa silket frånskiljes; det blir affall. Men dessutom uppstår sikessaffall äfven vid den vidare behandlingen och förädlingen af silket. Affalls-silket ser icke ut som silke, utan snarare som bomull. Men för textilindustrien är det ett ganska godt råämne.

Här i landet användes det i denna industri så, att det samman-spinnes dels med bomull och dels med ull i så små quantiteter som 5 à 20 %.

Sammanspunnet med ull eller bomull åstadkommer det en god effekt: tyget blir noppigt. Det sålunda tillverkade garnet användes i vår industri för tillverkning af åtskilliga billiga varor. Jag tillåter mig särskildt nämna, att det användes vid tillverkning af åtskilliga klädningstyger, som med dubbel bredd kosta från 60 öre till 1 krona per meter, och vidare vid tillverkning af tyg till manskläder, hvilket med enkel bredd likaledes betingar ett pris af 60 öre till 1 krona per meter. Dessutom användas sådana garner, i hvilka affalls-silke ingår till ofvannämnda procent, vid klädesfabrikerna i Malmö och Norrköping för tillverkning af billigare korderojer, hvilka tyger stå i ett pris af mellan 1: 50 och 2 kronor per meter dubbel bredd.

Alltså se vi, mina herrar, att detta affalls-silke, som nu enligt motionärens förslag skulle förtullas med 2 kronor per kilogram, ingår i fabrikationen af sådana varor, som den minst köpkraftiga delen af Sveriges befolkning — våra arbetare och vår allmoge — använder. Detta affalls-silke fyller således ett behof, som gör sig märkbart gällande; varan får genom dess tillsättande ett bättre utseende och kan således imitera utlandets bättre varor. Det intar sålunda en betydande plats inom tillverkningen af billigare varor och bidrar i sin mån till att vår inhemska industri någorlunda kan följa med utlandets, hvad beträffar tillverkningen af de billiga, men vackra varor, som äro af så stor betydelse för alla dem, som hafva ondt om pengar och därför icke kunna köpa dyrare varor.

Jag antar, att de upplysningar, jag nu lemnat, kunna vara tillräckliga. Det är verkligen förunderligt, att man kan ifrågasätta en så hög tull på en råvara, som icke kan produceras inom landet.

Jag hoppas således, att kammaren, i det skick motionen nu föreligger, skall afslå densamma, och får jag därför yrka afslag derå liksom å herr Fredholms reservation och bifall till utskottets förslag.

Herr Fredholm: Med anledning af den anmärkning, den siste talaren rigtade mot min reservation därför, att jag deri icke fäst af-

seende å tullfrihet för silkesaffall, ber jag att få säga, att man icke med skäl synes mig kunna framställa en dylik förebräelse. Ty under den tid, då tullen å silke existerade, egde samma förhållande rum med afseende å silkesaffall som nu, och då är det bra besynnerligt, att man under den tiden icke kom in till Riksdagen med någon motion med begäran om att få silkesaffall tullfritt.

Med den uppfattning, jag kunnat bilda mig om hvad den siste talaren yttrade, synes det mig helt naturligt, att han önskar göra silkesaffallet tullfritt. Men icke utgör ett åsättande af tull å silke något hinder för vidtagandet af en sådan åtgärd, om och när en framställning derom kommer att ske i vederbörlig ordning. Huruvida det då kan möta svårigheter att medgifva den önskade tullfriheten, derom kan man icke yttra sig nu, utan först sedan man fått pröfva frågan. Men icke bör den omständigheten, att afseende icke blifvit fäst å den siste talarens önskan, utgöra hinder för att nu bifalla reservationen. Om reservationen blir af kammaren antagen, skulle det ju för den ärade talaren mycket väl gå för sig att till nästa Riksdag komma in med en motion med begäran om tullfrihet för silkesaffall och dervid lemna alla upplysningar, som kunna vara nödiga för att bedöma önskvärdheten af en sådan tullfrihet.

Beträffande påståendet, att det är besynnerligt att sätta tull å en råvara, som icke kan tillverkas inom landet, så medger jag, att det kan förefalla besynnerligt, men det besynnerliga häri är icke beroende på något annat, än att man åsatt sidenfabrikat så enormt höga tullar. Detta har man dock icke gjort ur skyddssynpunkt, utan man har betraktat tullarne såsom lyxtullar och åsatt dem för att beskatta lyxartiklar och derigenom bereda statsverket inkomst. Det är af detta skäl man har satt så hög tull å dessa fabrikat, icke i något annat syfte. Men har nu meningen varit denna, då skall man icke eludera afsigten att skaffa statsverket inkomster, derigenom att man gör råvaran tullfri, endast för att så bereda tillverkarne ett mer än behöfligt tullskydd. När man en gång vidtagit den åtgärden att ur skattesynpunkt åsätta tullar betydligt högre än de för skyddets skull behöfva vara, får man finna sig uti att bära konsekvenserna deraf. Men icke bör man göra dessa värre än de behöfva vara, och det var just för att förebygga detta, som jag tillätit mig afge min reservation.

Herr Jansson i Krakerud: Jag är till allra största delen förekommen af den siste talaren.

Det är för visso riktigt, som en föregående talare nämnde, att silkesaffallet är mycket lämpligt för tillverkning af billiga väfnader, men om det i följd deraf också befinnes riktigt, att man icke förtullar silkesaffall på samma sätt som silke, lärer denna omständighet icke lägga hinder i vägen för antagandet af reservationen, då man ju redan nästkommande år, om man så vill, kan få till stånd den önskade förändringen i tullbehandlingen af dessa artiklar. Skulle Riksdagen nu, som

Angående
tullen å silke.
(Forts.)

Angående
tullen å silke.
(Forts.)

jag förmodar, bifalla reservationen, så komma dessa tullar icke att tillämpas förr än den 1 januari 1899, och derifrån och till riksdagens början samma år är det, som vi veta, icke mycket lång tid.

Följaktligen torde fabrikanterna mycket väl hinna importera så pass mycket silkesaffall, att de kunna reda sig, tills man hinner taga frågan om tullfrihet för denna artikel under ompröfning i Riksdagen. Jag tror således icke, att det möter något hinder att redan nu bifalla reservationen, hvadan jag således, herr talman, skall be att få yrka bifall till densamma. Jag skall dock be att få tillägga, att det icke var af motvilja att befria silkes-affall från tull, som ett yrkande derom icke upptagits i reservationen, utan helt enkelt därför, att ingen motion i det syftet föreligger, och man kunde följaktligen icke nu upptaga en sådan fråga i en reservation.

Herr Anderson i Lydde: Jag skall be att få säga några ord med anledning af herr Fredholms undran öfver att man icke kommit in med någon motion under den tid, då tull var åsatt detta silkesaffall.

Jag ber då först och främst att få nämna det, att när tullen åsattes, importerade våra spinnare så mycket affall, att de hade tillräckligt deraf kanske för ett eller annat år. För det andra kan jag säga, att textilindustriens män icke voro så synnerligen hågade att till Riksdagen inkomma med några tullfrågor, utan vi nöjde oss i stället med hvad vi hade. Slutligen och för det tredje förekom det under den första tiden, att våra tullmyndigheter icke tullbelade detta affall, på den grund, att de icke visste hvad det var, och på så sätt var det många spinnare, som under den tid, tullen verkade, fingo in dylikt affall tullfritt.

Man kallade det för *bourette* i utlandet, och under detta namn infördes det, men det var i sjelfva verket silkesaffall.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framstälde herr talmannen, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till herr Fredholms reservation i nu förevarande del. Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att tullsatsen å silke, rått, ofärgadt, skall bestämmas till två kronor för kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit, att gällande tullfrihet för nämnda artikel skall bibehållas.

Angående
tullen å silke.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 122 ja och 70 nej; och hade kammaren sålunda fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Beträffande derefter *punkten 17* anförde:

Herr Fredholm: Efter det beslut, kammaren nyss fattade, torde kammaren finna det vara nödigt att bifalla reservationen äfven med afseende på de följande punkterna 17 och 18, emedan ett sådant bifall icke är annat än en konsekvens af det fattade beslutet. I reservationen till *punkten 17* bibehålles samma tullskilnad mellan färgadt och ofärgadt silke, som förut existerade, och i reservationen till *punkten 18* bibehålles förut medgifna restitution af silkestullen vid utförseln af helsidenväfnad eller dukar, uteslutande af silke.

Jag anhåller därför om bifall till min reservation i 17:de och 18:de punkterna.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren herr Fredholms reservation jemväl i denna del.

Efter föredragning vidare af *punkten 18* yttrade

Herr Fredholm: Jag ber att få yrka bifall till min reservation, i hvilken det föreslås, att vid utförsel af helsidenväfnad eller dukar, uteslutande af silke, med eller utan fransar, restitution beviljas med 2 kronor per kilogram.

Vidare anfördes icke. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll det af herr Fredholm i reservationen beträffande denna punkt framställda yrkande.

Punkterna 19—22.

Bestämmelserna i gällande tulltaxa angående naturliga blommor och lefvande växter äro af följande lydelse:

Angående
tullen å blom-
mor och
växter.

Blommor:

naturliga, afskurna, äfvensom qvistar och blad, friska eller torkade, ej specificerade: till prydnad användbara, lösa eller sammanbundna:

45.	blommor	1 kilogram 3: —
46.	qvistar och blad	1 kilogram 0: 50
47.	andra slag	— — — fria.

Växter:

717.	levvande, alla slag	1 kilogram 0: 10
------	---------------------------	------------------

Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)

Anm. 1. Afdrag i vigten medgifves ej för närmaste emballage, såsom balja eller kruka med jord, bastmattor m. m.

Anm. 2. Väger en växt mer än 10 kilogram, skall för den öfverskjutande vigten tullen beräknas efter endast 3 öre per kilogram.

I motion n:o 171 inom Andra Kammaren hade nu herrar *L. P. Mallmin* och *O. W. Redelius* föreslagit, dels att efter orden: »Blommor: naturliga, afskurna», måtte införas orden: »eller med rötter försedda», dels ock att tullsatserna måtte höjas, för rubriken n:o 45 blommor till 5 kronor, för rubriken n:o 46 qvistar och blad till en krona samt för rubriken n:o 717 lefvande växter till 20 öre, allt för 1 kilogram.

Utskottet hemställde:

19:o) att tullsatsen för *naturliga, afskurna blommor* måtte höjas till 5 kronor för kilogram;

20:o) att rubriken n:o 45 i gällande tulltaxa skall erhålla följande förändrade lydelse:

Blommor:

naturliga, afskurna *eller med rötter försedda*, äfvensom qvistar och blad, friska eller torkade, ej specificerade:

till prydnad användbara, lösa eller sammanbundna:

45. blommor

21:o) att gällande tullsats å *naturliga qvistar och blad* måtte bibehållas oförändrad, samt

22:o) att gällande tullsats å *levande växter* jemväl måtte bibehållas oförändrad.

I en vid betänkandet fogad reservation hemställde deremot herr *Fredholm:*

att såväl det af motionärerna väckta förslaget om förhöjda tullsatsar å blommor och lefvande växter som den af utskottet med anledning af motionen gjorda hemställan icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning till en början af *punkten 19* anförde

Herr *Bergeudahl:* Jag ber att få hemställa till kammaren, att såväl denna punkt 19 som de följande punkterna 20, 21 och 22 måtte återremitteras till utskottet af den anledning, att från generaltullstyrelsen gjorts anmärkning mot rubriken n:o 45, sådan densamma af utskottet affattats, hvilken af styrelsen ansetts böra förtydligas.

Första Kammaren har redan återremitterat dessa punkter och jag hemställer därför, att Andra Kammaren må göra detsamma.

*Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)*

Herr Fredholm: Med afseende å det samband, som eger rum emellan punkterna 19, 20, 21 och 22, skall jag anhålla, att kammaren må medgifva, att alla dessa punkter må behandlas i ett sammanhang, men att beslut fattas i hvarje punkt särskildt.

Den af herr Fredholm sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren, hvarefter herr talmannen nu lät uppläsa jemväl *punkterna 20—22*: och lemnades derefter ordet till

Herr friherre von Schwerin, hvilken yttrade: Herr talman! Jag skall blott be att i korthet få instämma med herr Bergendahl och yrka återremiss. Man må hafva hvilken åsigt som helst i sjelfva saken — jag kan nämna, att jag deri troligen kommer att ställa mig på samma ståndpunkt som herr Fredholm — men då medkammaren återremitterat frågan, och det är ett rent tulltekniskt skäl, som gör, att betänkan det måste skrivas om, så tycker jag, att man borde ingå på herr Bergendahls yrkande och återremittera frågan.

Vidare anförde:

Herr Fredholm: Jag kan icke vara af samma mening som den siste talaren. Här har man blott begärt en återremiss utan att anförä ett enda skäl för en sådan. Kammaren borde väl dock få veta någon anledning, hvarför den skall återremittera frågan, och hvad det är, som utskottet skall afhjälpa, eller hvad det är, som skall rättas, innan man besluter återremiss. Skyldig aktning för kammaren synes mig fordra, att de herrar, som yrka på återremiss, uppgifva anledningen dertill, innan de framställa ett sådant yrkande.

För min del antager jag, att detta yrkande framkallats deraf, att utskottet i punkten 20 tillagt orden: *eller med rötter försedda*. Just detta tillägg har förmodligen framkallat begäran om återremiss, emedan detta tillägg är omöjligt att tillämpa. Att förhållandet är sådant, det har utskottet fått reda på, efter det utskottet fattat sitt beslut och inkommit med sitt utlåtande, och då kan detta ju vara ett skäl att återremittera frågan för *de* kammarens ledamöter, som anse, att man bör antaga den föreslagna högre tullsatsen, men för alla dem, som i likhet med mig anse en sådan tull icke önskvärd, fins icke någon anledning att vara med om en återremiss. Den ändring i tullsatsen, som af utskottet vidtagits, nemligen förhöjningen af tullen på afskurna blommor från 3 kronor till 5 kronor per kilogram, kan jag för min del ej vara med om och skall därför be att få yrka afslag å punkterna 19 och 20.

De skäl, hvarpå jag grundar min uppfattning i detta fall, äro
Andra Kammarrens Prot. 1898. N:o 24.

Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)

följande. På sätt jag i min reservation anført, åsattes 1885 blommor tull för att beskatta lyxen, och denna tull har sedermera alltjemt höjts, tills den nu är uppe i 3 kronor per kilogram. Blommor äro, som en hvar vet, af synnerligen varierande värde, och därför kan för dem svårligen något medelpris fastslås, men om man utgår från den af tullverket gjorda beräkning öfver värdet af de importerade blommorna, torde detta kunna anses utgöra 10 kronor per kilogram. Då skulle alltså en tullsats af 3 kronor uppgå till ungefär 30 procent af värdet; men man bör derjemte taga i betraktande, att en mängd af de blommor, som importeras, vid framkomsten befinnas förstörda, sedan dock tullen redan erlagts, och att därför tullen i sjelfva verket är mycket högre. Med denna mycket höga tull, som för hvilken annan näring som helst skulle betraktas såsom ett tillräckligt skydd, med den äro trädgårdsmästarne dock icke nöjda. Vi hafva ju bland oss fått ett blad utdeladt, hvori de anhålla, att kammaren skall antaga en ännu högre tull, än den utskottet föreslagit, och den vilja de hafva satt till icke mindre än 15 kronor per kilogram blommor, eller 150 procent af varans värde. Med mindre anse de sig icke tillfredsställda.

Om nu så vore, att man skulle höja tullen endast för att ytterligare beskatta lyxen, då kunde ju detta vara en anledning för dem, som anse sådant vara önskvärdt, att gå med på tullförhöjningen, men om meningen är den att, i stället för att använda tullen såsom en lyxskatt, göra den till en skyddstull samt beröfva statsverket all inkomst deraf för att sätta trädgårdsmästarne i tillfälle att odla blommor, som icke äro lämpliga för vårt klimat, då anser jag detta vara i nationalekonomiskt hänseende mycket skadligt.

Man kan få en föreställning om huru denna tull skall komma att ur näringslivets synpunkt verka, om man får sätta tro till hvad en fackman derom skrifver i en tidning. Han skrifver nemligen: »För närvarande pågår en sammanslutning mellan alla trädgårdsodlare och för saken intresserade personer med ändamål att höja svenska trädgårdsindustrien.»

Ja, detta är ju ett vackert syfte.

»De flesta medlemmarne deri sakna absolut egennyttiga afsigter, i ty att de hafva helt andra förvärfsgrenar.»

Nu frågas billigtvis: hvarför skall man då åberopa nyttan för trädgårdsodlarne af att få ett högre skydd, då eu fackman förklarar, att de hafva helt andra förvärfsgrenar? Jo, här kommer skälet:

»De vilja alla just hafva ett tullskydd för att sätta de personer, som hafva trädgårdsodlingen till yrke och kunna höja den, i tillfälle att mera konstnärligt arbeta för sin sak.»

Detta, att drifva trädgårdsodlingen såsom skön konst, är således motivet, hvarför Riksdagen nu skall höja tullen på blommor från 3 till 5 kronor. Det är för att befrämja detta visserligen lofliga, men mycket litet ekonomiska syfte, som man skall höja tullen, och hvilka skola då betala den? Jo, det blir bland andra en del folk, som

kunde hafva mycket bättre användning för sina pengar än att med dem sätta trädgårdsmästarna i tillfälle att drifva trädgårdsodling såsom skön konst. Jag kan icke finna, att det är öfverensstämmande med den uppfattning af ekonomiska frågor, som alltid gjort sig och äfven bör göra sig gällande i Riksdagen, att beskatta allmänheten i ett estetiskt syfte, hvilket, huru vackert som helst, dock icke kan kallas ekonomiskt.

*Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)*

För öfrigt vill jag erinra, att då denna fråga behandlades af utskottet, blef motionen afstyrkt i vissa punkter, nemligen med afseende å qvistar, blad och lefvande växter, emedan vid granskning af huru dessa tullar skulle komma att verka det visade sig, att de, sådana motionären föreslagit dem, voro så oerhördt höga, att de i vissa fall skulle gå upp till tio gånger varans värde. Dessutom är i fråga om qvistar och blad samt äfven med afseende å lefvande växter tullen redan som den nu är högst betydlig.

Hvad nu beträffar den anmärkning, i anledning af hvilken man skulle återremittera punkterna, nemligen att i 20 punkten mellan orden »Blommor: naturliga, afskurna» och orden »äfvensom qvistar och blad» af utskottet inskjutits orden »eller med rötter försedda», så har jag redan i min reservation påpekat, att om man vill förebygga import af blommor under den lägre tullsats af 10 öre pr kilogram, som nu är bestämd för lefvande växter, hvilken import nu kan försiggå på det sätt, att man låter rötterna qvarsitta vid blommorna, då de införas, så vinner man icke detta syfte genom det af utskottet föreslagna tillägget, enär man genom ett sådant stadgande icke förhindrar importörerna att i stället för växter med blommor införa växter med knoppar, hvilka de sedan låta slå ut, hvilket är en affär på endast några dagar. Det är alldeles klart, att importörerna skola vidtaga åtgärder i sådant syfte, om tullen på lefvande växter bibehålles vid 10 öre per kilogram, men tullen på blommor sättes så högt som till 5 kr. per kilogram. För öfrigt finnas åtskilliga andra omständigheter, som i tulltekniskt afseende göra det ganska svårt att tillämpa ett sådant stadgande.

Det skulle kunna vara mycket mera att säga i denna fråga, men jag skall inskränka mig till hvad jag redan anfört, och jag tillåter mig att yrka afslag på hvad utskottet föreslagit i 19 och 20 punkterna.

Herr Bergendahl: Äfven om kammaren icke skulle anse sig behöfva fästa afseende vid att två ledamöter af utskottet framställt yrkande om återremiss, vill jag dock taga mig friheten påpeka, att man i detta fall kunde visa medkammaren den uppmärksamheten, att, då den beslutat återremittera frågan, också denna kammare kunde göra detsamma, helst detta i allt fall icke i någon mån inverkar på det beslut, kammaren sedan må komma att fatta i förevarande fråga.

Då herr Fredholm nyss gjorde anmärkning mot att jag begärt återremiss utan att angifva anledningen, hvarför sådan borde ske, skall

Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)

jag be att nu få göra detta. Ut i rubriken n:o 45 i tulltaxan har utskottet mellan orden »Blommor: naturliga, afskurna» och »äfven som qvistar och blad» inflickat orden »eller med rötter försedda». Detta har skett med anledning deraf, att det visat sig, att med den nuvarande tullsatsen å blommor af 3 kr. per kilogram blommor, som inkommit, om de haft rötterna qvarsittande, blifvit tullbehandlade såsom »levande växter», med en tullsats af endast 10 öre per kilogram. Detta har naturligtvis varit ett kringgående af författningen, och utskottet har ansett lämpligt, att sådant icke skulle få fortfa. Nu har emellertid från generaltullstyrelsen gjorts anmärkning mot det sätt, på hvilket utskottet sökt rätta detta missförhållande, och generaltullstyrelsen har äfven uppgifvit, att rättelse kunde ske antingen så, att man efter orden »eller med rötter försedda» tillade orden: »men utan jord eller moss», eller också på det sätt, att under rubriken 717 »levande växter» skulle upptagas en anmärkning, som bestämde, att växter, som inkomme med blommor eller knoppar, men utan jord eller moss, skulle tullbehandlas såsom blommor.

Detta må nu vara sagdt, hvad angår skälen för yrkandet på återremiss. Hvad sjelfva sakfrågan beträffar, ber jag jemväl att få yttra några ord, och jag kan härvid fatta mig helt kort, helst som herr Fredholm ju också yttrade sig helt kortfattadt i detta afseende. Han anser — åtminstone yttrade han sig så i utskottet — att det är en onaturlig näring att i vårt klimat uppdraga blommor. Men jag hemställer till herr Fredholm, hvad väl meningen då kunde vara med att tillåta tullfri införsel af blomsterlökar, såsom tulpaner och liljekonvaljer. Meningen var naturligtvis, att våra trädgårdsmästare skulle i sina drifbänkar draga upp dessa lökar och derpå erhålla skälig förtjenst för sig och sina arbetare. Trädgårdsodlarnes förtjenst är nu mycket kringskuren genom den kolossala importen af blommor. Man vet ju till och med, att blomsterhandlare här i Stockholm slå sig tillsammans och skicka ut en person till Nizza för att der uppköpa massor af blommor, hvarje slag sorteradt för sig i en korg, och att på det sättet hela vagnslaster af blommor utaf olika slag skickas hit. Det är ju då icke att undra på, om trädgårdsmästarna, i synnerhet de, som bo nära de större städerna, tycka, att deras förtjenst blifvit ganska starkt kringskuren och önska, att också de kunde få vara med om inkomsten. Jag föreställer mig, att när denna tull på blommor infördes, så var meningen att skydda det inhemska arbetet, och man ansåg icke ens från frihandelsvänlig synpunkt, att den kunde vara till någon skada, då den ju var allenast en lyxtull. Såsom herr Fredholm mycket riktigt anmärkte, ingick ju i motionen visserligen förslag om tull äfven å qvistar och blad samt å levande växter, hvilka emellertid användas jemväl af fattigare personer, t. ex. vid begravingar och andra ömmande tillfällen, men detta förslag har utskottet afstyrkt.

Jag tror, att den förhöjning af tullen från 3 kr. till 5 kr. per kilogram, som motionärerna begärt, icke är obillig. Trädgårdsmästarna

ha ju begärt ofantligt mycket mer, men utskottet har reglerat deras begäran, och jag tycker verkligen, att kammaren borde godkänna utskottets sålunda gjorda reglering.

Jag hoppas emellertid, att frågan icke nu skall förekomma till slutlig behandling, utan att kammaren skall bevilja den begärda återremissen.

Herr friherre von Schwerin: Jag är till största delen förekommen af herr Bergendahl. Jag vill blott nämna, att då en talare på stockholmsbänken yttrat, att vi, som yrkat återremiss, icke anfört några skäl, så kastar jag tillbaka detta från mig. Jag har nemligen anfört skäl för återremiss, då jag nemligen yttrade, att en sådan borde ske på grund af tulltekniska skäl. Jag ville bespara kammaren en i min tanke helt och hållet onödig debatt, och jag trodde, att frågan skulle utan vidare återremitteras.

Herr Fredholm tycktes vilja insinuera, att endast de, som vilja vara med om den högre tullen, skulle vara benägna för återremiss, och att en sådan skulle innebära något slags taktiskt grepp för att få igenom den högre tullen. Jag får då meddela, att jag angående sjelfva saken har en helt och hållet motsatt åsigt mot herr Bergendahl. Jag vill *icke*, att tullen skall höjas, utan kommer derutinnan troligtvis att instämma med herr Fredholm. Hans antydningar kunna således åtminstone icke gälla mig.

Då två ledamöter af utskottet med så motsatta åsikter i saken som herr Bergendahl och jag yrkat återremiss, på grund deraf att vi fått veta, att generaltullstyrelsen anser förslaget olämpligt, då medkammaren återremitterat frågan och det hela gäller en så obetydlig sak, så kan jag icke förstå, hvarför man skall spilla en kvarts eller en halftimmes onödig diskussion på frågan.

Hyad sjelfva saken beträffar, är jag, som sagdt, emot tullförhöjningen. År 1884 fanns ingen tull på blommor; år 1885 infördes en tull af 30 öre per kilogram, ett par år senare höjdes tullen till 2 kronor per kilogram och efter ytterligare någon tid till 3 kronor per kilogram. Nu föreslår man en tull af 5 kronor per kilogram, men herrarne veta, att de intresserade parterna begärt 15 kronor per kilogram, och att det icke stannar vid 5 kronor per kilogram, är klart. Detta tycker jag är ganska raskt marscheradt, och jag kommer därför att yrka afslag, om saken skall afgöras nu, hvilket jag dock hoppas ej blir förhållandet.

Jag tycker emellertid, att denna debatt redan blifvit allt för lång, och jag yrkar fortfarande på återremiss.

Herr Fredholm: Jag får upprigtigt säga, att jag icke förstår, att de, som anse denna tullförhöjning olämplig, skola vara med om en återremiss för att sätta utskottet i tillfälle att afhjelpa fel, som göra det omöjligt att antaga tullförhöjningen. De, som icke vilja

*Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)*

*Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)*

hafva tullen, kunna väl icke vara angelägna om att återremittera frågan för att få den tillbaka i ett bättre skick, ty i hvilket skick saken än må komma tillbaka, så måste ju de, som icke vilja hafva tullförhöjningen, rösta för afslag. Att återremittera frågan synes mig därför endast medföra, att man förlänger arbetet och gör det mera vidlyftigt, än hvad det behöfver vara. Eu annan sak är det med dem, som vilja hafva tullförhöjningen. Att de äro angelägna om en återremiss, förstår jag mycket väl, ty i det skick, som tullförhöjningen nu föreslås, kan den icke antagas.

För att nu nämna ytterligare några ord om detta tullskydd, så synes mig verkligen, att, när en näring är i åtnjutande af ett tullskydd, som uppgår till 30 % af varans värde och mera, denna näring bör vara nog skyddad. Skulle den icke vara det, så får jag upprigtigt bekänna, att jag icke anser drifvandet af denna näring vara för landet ekonomiskt fördelaktigt. Nu vill man hissa upp skyddet till 50, 60 à 70 % af varans värde, men eu näring, som icke kan bedrivas på andra villkor, anser jag icke böra uppmuntras. Man bör väl kunna använda arbetskraft och penningar på bättre sätt. Dylika för oss onaturliga näringar har man förr i världen försökt befrämja, t. ex. då man ville i vårt land bedriva silkesodling och åtskilligt annat sådant af beskaffenhet, att menniskor nu förvåna sig öfver, att man kunde vara villig att lägga ned penningar, tid och arbete på dylikt. Man skall väl dock icke återgå till den erkänt felaktiga ekonomi, som var förknippad med gamla tiders tullskydd, utan i det nu införda »nya systemet» bör man väl åtminstone ha kommit ifrån sådana afvägar.

Herr Bergendahl: Jag vill endast säga, att jag icke är beredd att i dag yttra mig i sjelfva saken. Jag har nemligen icke tillräckligt material till hands, eftersom jag icke trott, att herr Fredholm skulle motsätta sig återremiss.

Emellertid vill jag dock anföra några siffror med anledning af hvad herr Fredholm yttrat om att de föreslagna tullsatserna skulle vara så förfärligt höga.

Det går omkring ethundra rosor på ett kilogram. Det kostar här i Stockholm i inköp och frakt tio kronor. Dertill kommer tullen, som nu är tre kronor, i följd hvaraf kostnaden uppgår till tretton kronor. Med den föreslagna tullsatsen å fem kronor skulle hela kostnaden utgöra femton kronor, och sjelfva tullen skulle belöpa sig till fem öre för hvarje ros. Af violer går det omkring två tusen på ett kilogram. Kostnaden därför utgör, utom tullen, fjorton kronor och med den nu föreslagna höga tullsatsen å fem kronor tillhopa nitton kronor. Tullen i och för sig skulle fördyra varan med ungefär ett fjerdedels öre stycket. På samma sätt förhåller det sig med chrysanthemum och så hela vägen utefter, så att jag tror, att saken icke är så farlig, som herr Fredholm tyckes förmena. Och härvid är att

märka, att det är fråga endast om sådana blommor, som de förmög-
nare köpa, det är fråga om lyx. Det är deremot icke fråga om att
höja tullen å cypresser, cypressblad, adianthus och åtskilliga andra
blommor af sådana slag, som bruka användas till kransar och dylikt,
som äfven inköpas af de mindre bemedlade. Förslaget om tullförhöj-
ning derå har utskottet afstyrkt.

*Angående
tullen å blom-
mor och
växter.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner
af herr talmannen gifvits såväl å bifall till utskottets hemställan som
å hvartdera af de under öfverläggningen framställda yrkanden, beslöt
kammaren visa punkten åter till utskottet.

Punkterna 20—22.

Återremitterades.

Punkten 23.

Lades till handlingarne.

§ 6.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning
af kamrarnes återremiss af lagutskottets utlåtande n:o 20 i anledning
af väckt motion angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktie-
bolags rätt att inlösa egna aktier, biföll kammaren hvad utskottet i
nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 54, i an-
ledning af väckt motion om sådan ändring i lagen angående tillsätt-
ning af presterliga tjänster m. fl. författningar, att prestval skola med
slutna sedlar förrättas.

*Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.*

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 85, hade herr
J. Nydahl föreslagit: att Riksdagen ville för sin del besluta den än-
dring uti § 30 af kongl. förordningen den 26 oktober 1883 rörande
prestval och deremot svarande särskilda föreskrifter för hufvudstaden
och andra orter, att dessa val skola med slutna sedlar förrättas.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon
Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herr *Ohlsson* i Vexjö, med
hvilken instämt herrar *Folke Andersson*, *Petersson* i Fräntorp, *Anders-
son* i Tenhult, *Nilsson* i Skärhus och *Svensson* i Karlskrona, och
hvilken hemställt:

Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)

att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville för sin del antaga följande Lag om ändrad lydelse af § 30 mom. 1 i Lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883:

1. Valet skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Nydahl: Lagutskottet har, såsom kammaren finner, afstyrkt min motion om införande af sluten votering vid prestval. Då emellertid sex af utskottets ledamöter från denna kammare till utlåtandet afgifvit en reservation, genom hvars godkännande i sak skulle vinnas hvad jag åsyftat, så skall jag taga mig friheten yrka bifall till denna reservation.

Jag skulle härvid kanske kunna inskränka mig till att återgifva hvad reservanterna anført, nemligen att, då alla andra offentliga val »regelmässigt kunna eller skola förrättas med slutna sedlar», verkliga skäl icke synas »vara för handen att i fråga om prestval bibehålla ovilkorlig föreskrift, att valet skall öppet verkställas», samt att det tvärtom »torde kunna anses ganska lämpligt och följdriktigt, att prestval, såsom varande en kyrklig kommunalangelägenhet, i förenämnda hänseende likställes med andra kommunala val». Denna motivering synes mig nemligen vara alldeles tillfyllestgörande för det slut, hvartill reservanterna kommit, då de föreslagit, att ifrågavarande val skola, der så äskas, förrättas med slutna sedlar.

Men det torde vara i sin ordning, att jag eignar någon uppmärksamhet äfven åt utskottets motivering. Utskottet menar, »att det endast i undantagsfall torde förekomma, att personer i sådan ställning, att tryck kan af dem utöfvas, på obehörigt sätt begagna denna sin magt» vid ifrågavarande valförrättningar. Jag vill visst icke påstå, att det skulle vara något vanligt, att sådana personer, som utskottet här omnämner, söka att med lock eller pock förmå andra att rösta på den eller den profpredikanten. Men hvar och en, som känner menniskonaturens skröplighet och som vet, huru lidelserna stundom kunna uppröras vid prestval, den inser nog, att sådant verkligen *kan* hända. Då denna fråga för några år sedan debatterades här i Andra Kammaren, anförde en talare, dåvarande motionären, ett exempel på, att, såsom han uttryckte sig, tvång och hot kunna ega rum vid prestval, och han framhöll särskildt, att han kunde innestå för det anförda exemplens sanningsenlighet.

Vid ett då nyligen här i hufvudstaden hållet prestval hade nemligen en person omtalat, att han »drifvit upp», såsom orden fallit, trehundra personer att rösta på hans kandidat. Då talaren misstroget anmärkt, att det väl ej vore så lätt att drifva upp tre hundra personer att rösta, så hade han fått till svar: »Jo, jag har mer än tre hundra personer, som äro beroende af mig, och om de ej vilja i dag göra mig den tjänsten att rösta på den kandidat, jag vill ha, så kunna de få gå sin väg i morgon».

Jag tror visserligen, att en sådan cynism, som den mannen lade i dagen, dess bättre är mycket sällsynt i vårt land. Men fränsett ett sådant, som jag vill antaga, mycket sällsynt fall af trycks utöfvande vid prestval-, redan den omständigheten, att man vet, att en person, till hvilken man står i något förhållande af beroende, önskar, kanske mycket lifligt önskar, att man skall rösta på den eller den prestmannen, redan den omständigheten utgör, så länge valet sker öppet, för mången en alltför stark frestelse att dagtinga med sin öfvertygelse och att antingen helt och hållet låta bli att rösta eller att i strid med sin öfvertygelse rösta i öfverensstämmelse med denna persons önskan. För sådana frestelser skulle jag önska, att församlingsmedlemmarne måtte, så vidt möjligt är, bevaras, och ett medel härför anser jag den slutna omröstningens användande vara.

Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)

Nu säger utskottet, »att möjligheten till trycks utöfvande ingalunda är utesluten, om ock i någon mån försvärad, genom slutna omröstningens användande»; och i stycket nedanför heter det: »Då de röstades olika röstetal i allt fall måste å de slutna röstsedlarne antecknas och i protokollet öfver valet införas, lär man för öfrigt här af kunna sluta till, på hvem alla de, som ej till äfventyrs hafva lika röstetal, afgifvit sin röst, och syftet med den slutna omröstningen skulle härigenom i icke ringa mån förfelas».

Dessa båda meningar stå tydligen i ett närmare sammanhang med hvarandra, än utskottet angifvit. Ty ju större utsigt väljarne hafva, att det icke skall blifva bekant, huru de rösta, desto svårare blir det också att förmå dem att rösta annorlunda, än de sjelfva önska. Detta är ju temligen påtagligt. Men jag tror också, att det skydd mot obehöriga påtryckningar, som jag genom min motion afsett att bereda åt de mindre röstegarne, skulle bli mera verksamt, än utskottet tyckes antaga, och att det i synnerhet skulle göra sig gällande i de församlingar, der det bäst behöfves. Jag har särskildt tänkt på de församlingar, inom hvilka det finnes någon större industri. Der finnes också i regel ett större antal vid prestval röstberättigade arbetare. Dessa hafva i allmänhet blott några få röster hvar, och det torde endast i sällsynta undantagsfall förekomma, att någon enda bland dem innehar ett röstetal, som ingen annan har. I de allra flesta fall tillkommer nog samma röstetal *många*, och det måste då blifva svårt, för att icke säga omöjligt, att med tillhjälp af anteckningarna i vallängden utleta, huru en hvar röstet — om det nu också skulle finnas folk, som ville nedlåta sig till ett dylikt forskningsarbete.

I de församlingar alltså, der ett sådant skydd bäst skulle behövas, der skulle det också blifva mest effektivt. Men jag tror, att det nog skulle blifva till gagn litet hvarstades. Låt också vara, att den slutna voteringssedeln icke innebär något absolut medel mot upptäckt af huru man röstet — det måste väl i alla fall erkännas, att en person, som ej är i den sjelfständiga ställning, att han kan rösta, utan hänsyn till huru andra önska, att han skall rösta, och till den utgång,

Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)

valet synes komma att få, lättare bör kunna rösta efter sin öfvertygelse, om han får frambära en voteringsedel, än om han skall öppet inför församlingen nämna den prest, som han önskar, men som församlingens inflytelserikaste medlemmar kanske icke vilja veta af. Utskottet erkänner också, att möjligheten till trycks utöfvande skulle i någon mån uteslutas genom den slutna voteringen. Redan detta erkännande bör enligt min åsigt anses såsom ett fullgiltigt skäl för att medgifva den slutna voteringen, såvida man nemligen ej kan påvisa, att detta voteringsätt skulle hafva med sig någon afsevärd olägenhet.

Visserligen säger utskottet, att »praktiska olägenheter skulle deraf blifva en följd». Det nämner dock endast *en* sådan, nemligen att »sannolikheten af otydliga valedlar och deraf föranledda besvär öfver valet måste blifva väsentligt större» vid användandet af den slutna voteringen. Naturligtvis är jag lika villig som skyldig att erkänna, att utskottet har fullkomligt rätt derutinnan, att »sannolikheten af otydliga valedlar skulle blifva större» vid användandet af det slutna voteringsättet än vid det öppna. Ty då vid begagnandet af det öppna voteringsättet inga valedlar alls användas, kunna naturligtvis ej heller *otydliga* valedlar dervid förekomma. Det vore obilligt att icke erkänna, att utskottet här har slagit hufvudet på spiken.

Deremot kan jag ej erkänna, att utskottet har rätt, då det säger, att »valmanscorpsen vid prestval till ej oväsentlig del utgöres af personer, hvilka ega ringa förmåga att bedöma en valedels rigtiga affattning». Nog är det väl ändå ett alltför kient vitsord, som lagutskottet här ger den svenska folkbildningen. Så slöa, ja, jag kan väl säga, så ytterligt slöa och okunniga personer tror jag ej, att det finnes, åtminstone till något nämnvärdt antal, inom den valmanscorps, som här är i fråga, att de under den tid af flera veckor, som förflyter från det förslaget blifvit kändt och till den dag valet skall ega rum, ej hinna taga reda på de på förslaget uppställda presternas namn, eller att de under tiden mellan sista profdagen och valdagen ej kunna lära sig att skrifva eller läsa namnet på den prest, som de vilja hafva. Jag förstår ej, hvar lagutskottet har gjort en så nedslående och sorglig erfarenhet om svenska folkets intelligens och bildningsnivå. Helt visst är det icke i trakter, om hvilka jag har någon närmare kännedom.

Då jag i motionen anförde, att »faran för namnförvexlingar skulle vara vida större vid riksdagsmannaval än vid prestval», så berodde detta icke, såsom utskottet föreställer sig, på något förbiseende från min sida »af den olika beskaffenheten hos valmanscorpsen vid ena och andra tillfället». Man kan ju icke *förbise* hvad som ej finnes. Läs- och skrifkunnigheten är i det hela taget densamma inom den del af valmanscorpsen i fråga, som står *under* det politiska strecket, och hos den del deraf, som står *ofvanför* samma streck.

Då jag skref i min motion, »att faran för namnförvexlingar är vida större vid vissa andra val, t. ex. vid val af riksdagsman till Andra Kammaren, än vid prestval», så åsyftade jag naturligtvis det för-

hållande, att det inom en valkrets finnes en stor mängd personer, som äro valbara till Andra Kammaren, att bland dessa flere kunna hafva namn, som äro mycket lika, och att det därför ofta kan vara nödvändigt, att valsedlarne, för att icke blifva kasserade såsom tvetydiga, upptaga ej blott kandidatens tillnamn, utan äfven hans fullständiga förnamn, ja, väl äfven hans titel och bostad, men att deremot vid prestval, der de valbara endast äro 3 eller 4, som dessutom till sina namn äro kända af alla vederbörande, någon namnförvexling icke gerna bör kunna komma i fråga, och att det i de allra flesta fall bör vara tillräckligt för en valsedels godkännande, att den upptager tillnamnet på en af profpredikanterna.

Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)

Utskottet slutar med att förklara, att det ligger »stor vikt å den omständigheten, att någon allmännare önskan om den slutna omröstningens införande vid prestval ej låtit sig förspörjas». Ja, jag tror äfven jag, att det icke i vårt land finnes någon allmännare *aktuel* önskan att vid dessa val få utbyta det öppna valsättet mot det slutna. Inom församlingar, der en viss social likställighet och sjelfständighet är rådande, har man ju icke något egentligt skäl att vara rädd för den öppna voteringen. Men jag tror icke heller, att det finnes någon allmännare opinion *mot* den slutna voteringen, och hvad jag på grund af den egna erfarenheten vågar bestämdt påstå, är, att inom *många* församlingar allmänheten, när prestval står för dörren, skulle vara mycket glad, om den finge förrätta valet med slutna sedlar.

Då det således icke med fog kan sägas, att tillåtelsen att använda slutna sedlar vid prestval skulle medföra någon som helst olägenhet, men då å andra sidan en sådan tillåtelse bättre skulle trygga särskildt de mindre röstegarnes frihet att kunna rösta efter sin öfvertygelse, så vågar jag hoppas, att Andra Kammaren, som ju icke saknar intresse för de små i samhället, skall biträda reservanternas förslag, hvarå jag, som sagdt, hos herr talmannen anhåller om proposition. Att Första Kammaren redan har bifallit utskottets afstyrkande hemställan är sant, men om frågan, såsom antagligt är, en gång återkommer, så är det tydligen icke utan vikt och betydelse, huru Andra Kammaren i dag har ställt sig till densamma.

Häruti instämde herrar *Styrlander, Eriksson* i Qväcklingen, *Thor, Nordin* i Sättna, *Emthén, Eriksson* i Bäck, *K. G. Karlsson* och *A. Hedin*.

Herr Jönsson i Gammalstorp yttrade: Prestval torde väl i allmänhet anses som en förrättning af mycket grannlaga natur, och det lärer väl höra till sällsyntheterna, att vid dylika val tryck utöfvas på de röstande. Men om så är, att tryck verkligen utöfvas, så torde detta, såsom ock af utskottets betänkande framgår, icke vara uteslutet, äfven om slutna omröstning införes.

Om det vore så, att prestvalen skedde per capita, så skulle jag för min del gerna hafva biträdt reservanternas förslag att införa slutna omröstning vid dessa val, men nu är det, som herrarne veta, så, att

Angående
införande af
sluten omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)

de olika röstsiffrorna upplysa om, på hvilken den eller den personen har röstat, och om man nu tänker sig, att det finnes svaga karakterer i hvarje kommun, och sådana finnas alltid, så kan man lätt föreställa sig, att, äfven om sluten omröstning infördes, trycket icke skulle blifva mindre, utan snarare i vissa fall åtminstone kanske större. Man kan nemligen tänka sig, att en karakterssvag person, då omröstningen är sluten, under den förutsättningen, att den i verkligheten också är det, mycket lätt skall låta förleda sig att rösta på en person, som han icke skulle rösta på, om man röstat öppet. Jag tror därför, att, då i alla fall omröstningen i de allra flesta fall i verkligheten blir öppen, ingenting skulle vinnas genom ett bifall till motionen, och därför kan jag ej heller biträda reservanternas förslag, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ohlsson i Vexjö: Såsom redan nämnts, har Första Kammaren, såsom ju också var att vänta, förkastat det lilla reformförslag, hvarom här är fråga. Jag vågar dock förutsätta, att denna kammare skall genom att bifalla reservanternas förslag för sin del visa sig benägen att medverka till en lagändring, som i och för sig måste anses befogad och lämplig och som dessutom skulle komma att medföra, att det blefve öfverensstämmelse och följdriktighet i våra kommunala valrättsbestämmelser.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till den af mig jemte fem andra ledamöter af denna kammare vid betänkandet fogade reservationen.

Herr *Holmgren* i Varnhem instämde med herr Ohlsson.

Herr Back Per Ersson: Om motionären hade tagit steget fullt ut och i sin motion begärt per capita-omröstning, så skulle jag hafva varit med om hans förslag. Men när han icke det gjort, så kan jag det icke, ty jag anser, att de lagar, som vi redan hafva om kommunalstämma och kyrkostämma o. s. v., endast innebära halfmesyrer, och därför har jag i utskottet icke kunnat vara med om motionen. Om det någon gång skall vara berättigadt att rösta per capita, så är det väl, tycker jag, vid prestval. Presten kallas för själasörjare, och den enes själ bör väl vara lika mycket värd som den andres, och därför anser jag, att den enes röst vid prestval bör väga lika mycket som den andres.

Jag har därför icke kunnat biträda motionärens förslag, enär motionären icke föreslår något sådant. Jag skall ej heller nu förlänga diskussionen, utan ber blott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson i Karlskrona: Som herrarne se, är jag en af reservanterna mot utskottets förslag. Jag har nemligen ansett,

att utskottet bort så till vida tillstyrka bifall till motionen, som reservanterna föreslagit.

Den lagutskottsledamot, som först yttrade sig till förmån för lagutskottets förslag, framhöll, att om det verkligen varit så, att det vid slutna omröstning kunde hemlighållas, huru hvar och en röstade, om sålunda omröstningen i detta fall verkligen blefve slutna, så skulle han hafva varit med om förslaget. Men nu vore det, påstod han, icke fråga om verkligt slutna omröstning, ty genom röstlängden kan man få reda på, huru hvar och en har röstat. Ja, det är ju möjligt, att så kan ske i vissa församlingar, men icke tror jag, att man kan det i alla församlingar. Ty om de personer, som hafva lika röstetal, kan man icke säga, hvilken eller hvilka det är, som afgifvit sin röst på den eller den personen. Det är alltså *något*, som vinnes, i fall kammaren bifaller det förslag, som reservanterna här hafva framställt.

Den talare, som sist hade ordet, framhöll, att han ville vara med om förslaget, i fall det vore fråga om att rösta per capita vid prestval. Ja, det kan man säga, det är alltid en undskyllan, om man icke vill vara med om en reform, att om man icke kan få det bästa möjliga, så vill man icke hafva något alls. Äfven här besannar sig det gamla ordspråket, att det bästa är fiende till det goda. Jag vill dock påminna om, att vid de val, som verkställas af samma personer, som hafva valrätt vid prestval, d. v. s. af dem, som äro berättigade till talan vid kyrkostämman, eller val af skolråd, kyrkoråd, kyrkovårdar m. m., skola valen, om så äskas, ske med slutna sedlar, och jag har aldrig hört någon klaga öfver, att det skulle vara origtigt, att sådana val ske med slutna omröstning. I allmänhet eger detta också rum inom stadssamhällena.

Vi veta äfven, att när kommunalförfattningarne utfärdades, så upptogs det i förordningen om kommunalstyrelse på landet, liksom ock i förordningen om kommunalstyrelse i stad, att de kommunala valen skulle, om så äskades, ske med slutna sedlar. Deremot förekom det icke någon sådan bestämmelse i kyrkostämmoförordningen, men på grund af en motion, som väcktes i denna kammare af dåvarande representanten för Visby, kronofogden Bokström, vidtogs den ändring i kyrkostämmoförordningen, att, i likhet med hvad i öfriga kommunalförordningar är stadgadt, dylika kyrkligt kommunala val skulle ske med slutna sedlar, derest sådant äskades. Detta blef då af Riksdagen bifallet, och jag tycker därför, att det är alldeles följdrigtigt, att man äfven vid nu ifrågavarande val, som äro så viktiga, om möjligt verkligen bör lemna valfrihet för dem, som det önska, att få sitt val hemlighållet så långt som det är möjligt. Gent emot ett förslag härom borde icke Riksdagen och särskildt icke denna kammare ställa sig motvillig.

Herr talman, jag hoppas, i likhet med den reservant, som nyss yttrade sig, att åtminstone Andra Kammaren skall visa sig så mycket tillmötesgående i fråga om detta lilla reformförslag, att den ger sin

*Angående
införande af
slutna omröst-
ning vid
prestval.
(Forts.)*

Angående röst för reservanternas förslag, till hvilket jag, herr talman, anhåller införande af om bifall.
sluten omröstning vid prestval.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen afslutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som med afslag å hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 54 bifaller den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan.

Röstsedlarne uppräknades hvar efter annan och visade 105 ja mot 73 nej, och hade kammaren sålunda beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 8.

Till kammarens afgörande förelåg vidare statsutskottets memorial n:o 56, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens *fjerde* hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkterna 5—7.

Lades till handlingarne.

Punkten 8.

Bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Lades till handlingarne.

Punkten 11.

Bifölls.

§ 9.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om tillägg till 25 kap. 20 § strafflagen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *Fr. Berg* afgifna motion, n:o 56, ej måtte till någon Riksdageus åtgärd föranleda.

Herr Berg begärde ordet och yttrade: Utskottet har mot motionen framställt två sakliga anmärkningar.

För det första anser utskottet, att mitt förslag hade bort omfatta ej blott lärare, utan äfven de öfriga personer, som omförmälas i 18 kap. 6 § strafflagen, och för det andra menar utskottet, att mitt förslag ej bort afse en skärpning specielt af bestämmelserna rörande af-sättning, utan i stället en allmän skärpning af straffbestämmelserna, förmodligen så, att de i 18 kap. 6 § strafflagen befintliga orden »eller fängelse» skulle helt och hållet utgå.

Nu har det visserligen uteslutande varit en barnens och föräldrarnes rätt gent emot pligtförgätna lärare, som jag genom min motion velat skydda. Men jag medgifver gerna, att de skäl, som utskottet anfört för en utvidgning och förenkling af mitt förslag, äro grundade, Så vida jag blir i tillfälle dertill, torde jag därför vid en annan riksdag ställa mig de af utskottet lemnade anvisningarne till efterrättelse.

För närvarande har jag, herr talman, intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Angående
tillägg till för-
ordningen om
offentlighet
vid under-
domstolarne.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.

I motion n:o 147 inom Andra Kammaren hade herr *Fr. Berg* föreslagit: att Riksdagen måtte för sin del besluta ett sådant tillägg till kongl. förordningen om offentlighet vid underdomstolarne den 22 april 1881, att denna förordning erhåller följande lydelse:

Vid allmän underrätt — — — — på ordförandens tillsägelse afträda. *Den, som är under 18 års ålder, må dock ej utan af rätten gifvet tillstånd vid rättegången närvara.*

Hvar som rättegång afhöra vill — — — — från rummet afvisas.

Den, som i rätten — — — — genast i verkställighet.

Genom hvad här blifvit stadgadt — — — — i 21 och 22 §§ 17 kap. rättegångsbalken.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation hemställde deremot herr *Ohlsson* i Vexjö:

att Riksdagen i anledning af herr *Bergs* ifrågavarande motion ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes föranstalta utredning, om och i hvilken utsträckning rätten eller domaren borde tillerkännas befogenhet att i förekommande fall förbjuda minderåriga att närvara vid domstols förhandlingar samt, om utredningen dertill föranleder, för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga bestämmelser i ämnet.

I fråga härom anförde nu:

Herr *Berg*: Om jag med afseende å nyss föredragna betänkande måst böja mig för de skäl, som utskottet anført, så är deremot detta mig alldeles omöjligt i fråga om det nu föreliggande utlåtandet.

Utskottet förklarar för det första, att genom ungdomens utestängande från ransakningar i brottmål skulle »föga vara vunnet, så länge tidningspressen bereder en hvar ett lätt funnet tillfälle att läsa omständliga referat af dylika ransakningar, hvilka referat genom framställningssättet i många fall blifva mera fängslande och förledande än domstolshandlingarna i sig sjelfva». Jag skall nu villigt medgifva, att det ur flere synpunkter vore önskvärdt, i fall tidningspressen mera allmänt, än nu är förhållandet, motverkade den stora hopens förskämda smak, dess skandalhunger, i stället för att nära och underhålla densamma. Men för min del har jag icke kunnat finna, att detta mål kan nås på annat sätt än genom att följa den »öfvertygelsens väg», hvarom lagutskottet i sina utlåtanden med förkärlek brukar orda, och utskottet

har icke heller nu anvisat någon annan väg eller ens antydt någon sådan.

Emellertid gör sig utskottet skyldigt till ett mycket stort misstag, då utskottet låter förstå, att ungdomen skulle här vid lag kunna starkare påverkas af att läsa tidningsreferat än genom att personligen närvara vid domstolsförhandlingarna samt med egna ögon och öron bevittna, hvad som der försiggår. Det kan visserligen vara möjligt, att för äldre personer ett raffineradt framställningssätt med förtäckta antydningar kan vara mera förledande än den ofta plumpa verkligheten. Men den, som har ringaste erfarenhet om de personer, hvarom här är fråga, nemligen barn och halfvuxna, och den, som eger ringaste begrepp om betydelsen för dessa af den omedelbara åskådningen, skall icke hysa det minsta tvifvel om, att ju icke utskottet här gjort sig skyldigt till ett mycket stort misstag.

Utskottet förklarar vidare, att åldersgränsen för rätt att närvara vid domstolsförhandlingar i alla fall icke skulle kunna sättas högre än till femton år, hvilket utskottet vill bevisa dermed, att vittnespligt inträder vid denna ålder. Nu förstår jag visserligen icke, huru en femtonåring skyldighet att på kallelse infinna sig vid rätten och vittna i ett mål, der sådant kan medföra nytta, kan konstituera någon rättighet för honom att utan kallelse närvara vid alla möjliga rättegångar, med hvilka han rakt ingenting har att skaffa. Men detta vill jag nu lemna å sido, så mycket mer som jag i min motion på förhand förklarar, att jag skulle kunna vara nöjd med femtonårs-gränsen. Deremot måste jag så mycket bestämdare bestrida utskottets påstående, att syftet med min motion »skulle i väsentlig mån förfelas, när det väl egentligen ej är på barn, utan på den mera försigkomna ungdomen, som man kan befara ett skadligt inflytande af hvad som vid en brottmålsransakning kan förekomma». Här gör sig utskottet skyldigt till en ny missuppfattning af de personer, som denna fråga närmast rör. Den farligaste, för karaktärsbildningen mest kritiska åldern är just den så kallade öfvergångsperioden, i hvardagligt tal kallad slyngel- och slynåldern, hvilken, såsom vi ju veta, infaller i medeltal mellan det trettonde och sextonde året. I motsats till hvad utskottet påstår, måste jag på det allra bestämdaste häfda, att äfven med en så låg åldersgräns som 15 år skulle syftet med min motion vara i det *väsentliga* vunnet.

De s. k. »praktiska olägenheterna», om hvilka utskottet sedan ordar, får man väl närmast föra under rubriken »de obotfärdigas förhinder». Det torde väl icke vara utskottet obekant, att vi redan ega åldersgränser af liknande slag på andra områden, t. ex. i fråga om betalande af högre eller lägre biljettpris å jernvägar och ångbåtar, och skulle i något särskildt fall tvist uppkomma, huruvida en person är öfver eller under en viss ålder, så är det naturligtvis den, som pekar på rätt till inträde, som är skyldig bevisa denna, så att svårigheterna härutinnan torde vara ganska lättlösta.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Angående
tillägg till för-
ordningen om
offentlighet
vid under-
domstolarnes.
(Forts)

Hvad utskottet vidare yttrar om ransakningar i *gröfre* brottmål synes mig höra ganska litet till frågan. Ty det är sannerligen icke blott åhörandet af de s. k. gröfre brottmålen, som verkar förråande på unga och obefästa sinnen. Det är ju i alla fall ett obestriddigt faktum, att barn få i ganska stor utsträckning närvara vid domstolsransakningar, och likaså att domstolen icke eger rätt, annat än i undantagsfall, att bortvisa dem. Att domstolen åter skulle kunna *taga* sig en rätt, som den egentligen icke eger, vare sig med eller utan förevändning, kan svårligen anses riktigt, och i alla händelser skulle det icke höja ungdomens aktning för domstolens omutliga lydnad mot lagen, om något sådant blefve allmän praxis.

Det förefaller mig således, som om det ärade lagutskottet verkligen tagit denna fråga väl lätt. Man klagar ju i vår tid ofta och stundom i ganska öfverdrifna ordalag om ungdomens s. k. sedliga förvildning, och man tillgriper för dess förklaring de mest omöjliga orsaker och för dess bekämpande de mest omöjliga botemedel. Här är nu alldeles obestriddigt, att barns närvaro vid ransakningar utgör *en* af orsakerna till den befintliga vanarten, och att borttagandet af den obehindrade rätt, som barn nu ega att vara närvarande vid domstolsförhandlingar, skulle vara *ett* bland medlen att förminska detta missförhållande. Här har Riksdagen således tillfälle att vidtaga en åtgärd, som skulle undanröjda ett befintligt missförhållande, utan att detta skulle vålla ett enda öres kostnad och utan att någons rätt derigenom skulle kränkas, och då vet jag verkligen icke, hvarför man skulle draga sig för att vidtaga denna åtgärd.

Då syftet med min motion kunde vinnas genom ett bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, skulle jag helst hafva velat yrka bifall till denna. Men då jag hör, att Första Kammaren för en stund sedan återremitterat utlåtandet till lagutskottet, så skall jag, herr talman, be att få hemställa, att äfven denna kammare måtte återremittera detsamma.

Häruti instämde herrar *Svensson* i Karlskrona, grefve *Hamilton*, *Byström*, *Hammarlund*, *Pant:arhielm* och *Pettersson* i Österhaninge.

Vidare anförde:

Herr Sandquist: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i hvad den ärade motionären yttrat, men då detta är en fråga, som ligger mig synnerligen om hjertat, må det tillåtas mig att säga några ord.

Att man i våra dagar talar och skrifer mycket om ungdomens så kallade »sedliga förvildning», är en allmänt känd sak; att skäl der- till förefinnas, lär heller ingen kunna förneka. Man har också mycket sport efter källan eller orsaken till denna ungdomens förvildning. Man har till och med dervid icke försmått att hänvisa till skolorna, såsom varande en ganska vigtig källa till densamma. Jag är därför synnerligen tacksam för, att motionären påvisat en mycket vigtig källa till

ungdomens sedliga förderf, en källa, som enligt min öfvertygelse för visso är till finnandes. Jag har nemligen under en ganska lång följd af år haft tillfälle att se, huru barn och yngre ungdom i oträngdt mål infunnit sig vid domstolarne och dervid, enligt mitt förmenande, mottagit intryck, som varit allt annat än goda.

Enär intet giltigt skäl lärer kunna anföras för, att ungdom under 15 år och minderåriga barn skola hafva fritt tillträde till domstolsförhandlingarne, enär vidare denna minderåriga ungdom genom sin närvaro oftast vållar en trängsel, som är besvärande för de tingsbesökande, och enär derjemte vid domstolarne ganska ofta mål förekomma, som äro af högst slipprig art, så slipprig, att de icke sällan framkalla skratt ifrån en tanklös ungdom — och icke det allenast, utan sådana mål utöfva äfven en demoraliserande inverkan på ungdomen — enär, med få ord sagdt: det fria tillträdet för minderårig ungdom att närvara vid domstolsförhandlingarne utgör icke blott ett ganska viktigt hinder för en god uppfostran, som man i hemmen och skolorna sträfvar efter att åstadkomma, utan ock på ett ganska betänkligt sätt bidrager att demoralisera ungdomen, så vill jag på det hjertligaste instämma i hvad den ärade motionären har framhållit, och skulle nu, derest icke Första Kammaren fattat beslut om att återremittera frågan till utskottet, hafva yrkat bifall till herr Ohlssons reservation, men då nu så inträffat, att ärendet af Första Kammaren återremitterats till utskottet, och då motionären sjelf deri har instämt, så ber jag att få förena mig i motionärens yrkande om återremiss.

Herr Schenström: Herr talman! Hvad motionären åsyftar med sin framställning har jag vid mer än ett tillfälle önskat, att lagstiftarne skolat beakta. För min del kan jag nemligen icke inse, att det skall kunna vara bra för minderåriga att vid domstolar åhöra all den lumpenhet och elände, som ofta der förekommer. Nu har lagutskottet varit ense med motionären derom, att åhörandet af ransakningar i brottmål kan utöfva ett skadligt inflytande på outvecklade sinnen. Men det finnes väl många andra slag af mål, som äfven i sedligt hänseende icke är lämpligt, att minderåriga skola få åhöra.

I fråga om berörda ransakningar säger utskottet, att de flesta ransakningar i gröfre brottmål numera ega rum å länsfängelserna.

Ja, så är förhållandet i sydligare delar af vårt land, men så väl är det icke i många andra trakter af landet, då jemväl i åtskilliga domsagor uti mellersta Sverige, för att undvika kostnader, häktade föras till tingsställena, som vanligen äro belägna i folkrika bygder. När det nu tillika är så, att på många håll det anses så godt som för ett nöje att vara närvarande vid ting, synas bland åhörarne ofta många minderåriga, hvilka man icke har den ringaste rättighet att afvisa ur tingssalen.

Utskottet säger visserligen, att det skulle föranleda så många praktiska olägenheter att åstadkomma en sådan bestämmelse, som mo-

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

*Angående
tillägg till för-
ordningen om
offentlighet
vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

tionären ifrågasatt, men jag tror icke, att det blefve så farligt med den saken. Ty om det finge öfverlemnas åt ordföranden i stället för åt domstolen att bestämma, när minderåriga skulle få vara närvarande, så undvekes ju dessa af utskottet omtalade beslut, som skulle afgifvas af domstolen; och ordföranden lærer nog icke låta tala vid sig rörande sådana frågor, då han sutte i domstolen, utan en dylik begäran finge framställas enskildt hos honom.

Vidare har utskottet yttrat, att det skulle blifva svårt att bestämma en persons ålder för att afgöra, om han finge vara närvarande vid domstolen. Ja, men om något misstag dervid skulle begås, kunde väl detta ganska lätt afhjelpas.

Lagutskottet har emellertid kommit till det slut, att utskottet anser, det motionen icke bör föranleda till någon Riksdagens åtgärd. Här finnas emellertid några reservanter, som hafva ansett, att en skrivelse skulle aflåtas till Kongl. Maj:t för att få en utredning i ämnet. För min del tycker jag ändå, att, fastän vi ju anses vara en mycket artig nation, vi icke böra visa minderåriga den uppmärksamhet, om jag så må uttrycka mig, att vi skola besvåra Kongl. Maj:t med en skrivelse om utredning, huruvida minderåriga skola få vara närvarande vid domstolar eller icke, utan det synes mig, att bestämmandet af förevarande fråga är helt enkelt. Antingen anser man nemligen det vara i sin ordning, att minderåriga få vara närvarande vid domstolar, och då låter man det vara såsom det är, eller också tycker man det icke är lämpligt, och i så fall bör man väl vidtaga någon åtgärd i den riktning, som motionären åsyftat.

Hvad nu särskildt beträffar det tillägg till förordningen, motionären föreslagit, synes det mig, att åldern borde bestämmas till 15 år, samt att, så som jag förut nämnt, det skulle lemnas ordföranden rätt att gifva tillstånd åt minderåriga att närvara vid domstolsförhandlingar. Jag skulle äfven önska, att orden »vid rättegången närvara» ändras till »vid rätten närvara», så att förslaget komme att lyda: »Den, som är under 15 års ålder, må dock ej, utan af ordföranden gifvet tillstånd, vid rätten närvara».

När nu emellertid Första Kammaren, efter hvad upplyst blifvit, återremitterat ärendet till lagutskottet, så har jag för närvarande icke något särskildt yrkande att göra angående ordalydelsen, utan ber att få förena mig med motionären i hans yrkande, att detta ärende må till lagutskottet återremitteras.

Herr Petersson i Fräntorp: För min del tror jag, att, om motionen skulle bifallas, man ginge till det sämre från det bättre. Jag har verkligen varit med vid flera domstolar, såväl vid häradsrätter som andra underrätter, men kommit till ett helt annat resultat, än herr Sandquist uppgaf sig hafva kommit till. Högst sällan har jag sett några minderåriga vara inne vid rättens förhandlingar. Men om någon genom en tillfällighet inträngt, så har ordföranden i rätten tillsagt

vaktmästaren att utföra de minderåriga, synnerligast när det förekommit sådana mål, som skulle ländt dem till skada. Och vi veta, att när ordföranden anser det nödigt, säger han till menigheten, att den får afträda; och hvarken angående menigheten eller minderåriga har jag hört klagomål häröfver, utan saken har fått passera.

Då kan man säga: Men om så är, fins ju intet som hindrar, att vi stifta en lag sådan som den ifrågasatta. Men jag tror, att, om vi stifta en sådan lag, som reservanterna här föreslagit, det blir mycket svårare för ordföranden i rätten, än det för närvarande är. Enligt dessa bestämmelser skulle, om några minderåriga personer komme in, ordföranden säga åt vaktmästaren att föra ut alla, som icke vore 15 år. När då vaktmästaren går till en minderårig och vill köra ut honom, svarar han kanske: »Nej, jag är 15 år, jag stannar kvar». Då säger kanske ordföranden. »Du skall ut, du är icke 15 år»; och så låter han föra ut honom. Då går han kanske till presten och säger: »Jag har fyllt 15 år och jag har blifvit orätt behandlad». Och så blir det kanske åtal mot domaren. Det är som med en person, som blifvit utförd utan skäl. Det uppstår blott klagomål.

För öfrigt, när motionären i sitt förslag stipulerat 15 och 18 år, så är det omöjligt att gå in på den saken, så länge vår vittneslag gäller. Vid fyllda 15 år är en yngling vittnesgill. Är han då kallad till vittne, måste han ovilkorligen sitta i tingshuset för att afvakta vittnesuppropet; eljest kan han blifva pliktskyldig för försummelse.

Sålunda kan jag icke finna något skäl för bifall till motionen, utan yrkar afslag å densamma och bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarlund: Det är ju mycket möjligt, att i den näst föregående talarens domsaga icke något missförhållande på nu ifrågasvarande område egt rum, utan att domaren der tagit sig en rätt, som andra domare icke anse sig hafva. Det är emellertid obestridligt, att på åtskilliga andra ställen missförhållanden hafva egt rum här vid lag, i synnerhet i städerna och i andra större samhällen. Särskildt för dessa behöfves en lagstiftning i den rigtning, motionären angifvit, och det synes mig, som om herrar landsbygdsrepresentanter icke hade skäl att söka motsätta sig en sådan.

Den näst föregående talaren anförde, att det skulle blifva svårt för domaren att handhafva en dylik lags tillämpning. Men vi hafva nyss hört af en domhafvande, att han icke hyste betänkligheter, utan tvärtom instämde med motionären i att yrka återremiss. Och jag ber att få tillägga, att beslutet i Första Kammaren om återremiss fattades just på grund af yrkande af flere domare, deribland särskildt ett justitieråd, och i fall jag blifvit riktigt underrättad, så var syftet med återremissen, att man ville få en bestämmelse till stånd sådan, att man icke skulle hafva någon bestämd ålder, vare sig 15 eller 18 år, utan använda, liksom i den tyska lagen, några mera allmänna uttryck

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Angående
tillägg till för-
ordningen om
offentlighet
vid under-
domstolarne.
(Forts.)

om minderårighet, hvarigenom tillämpningen icke skulle möta några svårigheter.

Jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Herrar *Grundell, Boëthius, Thylander, Björck* och *Nilsson* i
Grefva instämde med herr *Hammarlund*.

Herr Folke Andersson: Som kammaren behagade finna, har utskottet delat motionärens åsigt derutinnan, att det är skadligt för barn att närvara och åhöra ransakningar i brottmål, och har i det fallet gifvit honom rätt. Men å andra sidan har man också velat se till, att offentligheten vid våra domstolar skulle blifva oförkränkt.

Motionären har föreslagit 18 år såsom åldersgräns, men det är eu för hög ålder, helst som man får bära vittne vid 15 år.

Nu frågar jag: Om någon 14-åring är vid tinget, huru skall man då kunna bevisa, att han är undermålig? Då finge man hafva prestbevis och dermed styrka, att han icke är tillräckligt gammal. Det kan blifva svårigheter för domaren — ansågo vi — att styrka, att han är 14 eller 13 år, och äfven mycket tidsödande.

Dessutom veta vi, att domaren har rätt att afvisa de yngre, åtminstone då det är trångt i domsalen. I lagutskottet finnas flere domare, som upplyste, att, minderåriga redan nu ofta blifva afvisade; och jag har aldrig hört, att, då barn blifvit afvisade af domaren, man gjort anspråk på, att de skulle hafva rätt att vara inne.

Att gifva domarne rättighet att utestänga minderåriga från domsalen, tror jag vore ett farligt prejudikat, utan nog bör åldersgränsen vara bestämd; i annat fall kunna andra komma att köras ut, som kunna synas vara yngre, än de verkligen äro. Jag anser, att våra rättegångar böra hållas offentligen, så att det icke öfverlemnas åt domarens godtycke att afgöra, hvilka som få vara närvarande. Vill nu kammaren besluta sig för att återremittera föreliggande betänkande, så vill jag icke sätta mig deremot, men jag har velat framhålla min åsigt i frågan. För öfrigt få nog minderåriga, äfven om de icke äro närvarande vid sjelfva ransakningen, genom de ofta ganska betydligt färglagda rättegångsreferaten i tidningarna kännedom om, huru det verkligen tillgår vid rättegångar, så att i detta afseende skulle en ändring i motionens syfte icke leda till det åsyftade resultatet. Detta var också anledningen, hvarför utskottet hemställde om afslag å motionen.

Emellertid skall jag icke framställa något yrkande; jag har endast velat angifva skälet, hvarför jag icke reserverat mig mot utskottets hemställan.

Herr John Olsson: Jag kan icke neka till, att det väckte min förvåning att höra den föregående talarens och ledamotens af lagutskottet uttalande i frågan, då jag känner hans lifliga intresse för hu-

manitära reformer. Ty att detta är en sådan, kan ju icke bestridas, då ju lagutskottet sjelft erkänner, att åhörandet af ransakningar i brottmål utöfvar ett skadligt inflytande på outvecklade sinnen.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Den, som varit närvarande vid rådstufvurätten här i Stockholm under några af den stora mängd rättegångar, synnerligen brottmål, som här handläggas, och som sett, hvilken massa yngre personer, som derstädes äro närvarande, uteslutande, kan man säga, af ett slags skandahunger, och den, som vidare känner, huru man kan direkt påvisa, hvilket dåligt inflytande på dessa minderåriga närvaron vid synnerligen brottmålsransakningarna här utöfvar, den, säger jag, kan svårligen värja sig från den tanken, att det vore illa, om man skulle vägra att vidtaga någon verksam åtgärd mot detta missförhållande. Här förekomma faktiskt hela ligor af pojkar och flickor, som äro närvarande, snart sagdt, vid hvarenda ransakning och som knappast hafva något annat att göra än att gå från den ena rådhusrättsafdelningen till den andra — i hvilket syfte kan man mycket lätt tänka sig.

Utskottet säger, att de flesta ransakningar i gröfre brottmål numera ega rum å länsfängelserna. Men utskottet har dervid alldeles förbisett de större städerna och hufvudstaden, eftersom här i Stockholm alla gröfre ransakningar ega rum vid rådstufvurätten.

Jag tänker t. ex. på alla dessa tjufnadsmål, som i ofantligt stor mängd här förekomma. Jag tror icke, att någon af utskottets ledamöter kan bestrida, att minderårigas närvaro vid dessa tjufnadsmål och de intryck, som väckas vid åhörandet af detaljerna i dylika mål, måste på dessa ynglingar och flickor utöfva ett synnerligen sorgligt inflytande. Den ärade talaren från Östergötland yttrade, att eftersom dessa personer äro vittnesgilla, skulle deraf följa en rättighet för dem att vara närvarande i tingssalen. Nej, det följer visserligen icke af deras skyldighet att höras såsom vittnen någon rätt för dem att närvara vid ransakningen. Det är ju tvärtom så, att vittnen, som skola höras i ett mål, icke få vara närvarande i tingssalen under ransakningen. Vittnesskyldigheten utgör således icke någon rätt för en 15-åring att närvara vid ransakningen.

Beträffande bestämmandet af åldersgränsen, så tror jag, särskildt om man tager hänsyn till förhållandena här i Stockholm, att det vore ett missgrepp att bestämma gränsen till 15 år, ty här förhåller det sig faktiskt så, att de pojkar och flickor, hvaraf dessa så kallade ligor bestå, just äro personer mellan 15 och 18 år, och det är på dem, som det bedröfliga inflytandet kan uppvisas.

Då jag för min del anser, att det är i högsta grad önskligt att utestänga äfven minderåriga mellan 15 och 18 år från brottmålsransakningarna, och då jag icke kan inse, att man derigenom det allra ringaste skulle frångå den viktiga princip, som är uttalad i lagen om att offentlighet skall ega rum vid våra domstolar, får jag således på det lifligaste uttala mitt instämmande i motionens syfte och anhåller

Angående
tillägg till för-
ordningen om
offentlighet
vid under-
domstolarne.
(Forts.)

fördenskull att få förena mig med dem, som yrkat återremiss af förevarande betänkande.

I detta yttrande instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Hammarström*, *A. Hedén*, *Nyström* och *Branting*.

Herr Sandquist: Herr talman! Med anledning af herr Peterssons yttrande ber jag att få nämna, att det visserligen gläder mig, att han lyckats erhålla en erfarenhet, som är motsatsen mot min, men om förhållandet i hans hemort verkligen är så lyckligt, som han uppgifvit, så upphäfver det dock ingalunda det sorgliga intryck, som jag vunnit under 30 års tid, då jag många gånger varit närvarande vid underdomstolarne. Alltför ofta har jag dervid med smärta förnummit, att åhörandet af icke endast tjufnadsmål, utan äfven osedlighetsmål på barn och ungdom utöfvat ett högst menligt inflytande. Jag vidblifver således hvad jag nyss yttrade och tillbakatager deraf ingenting.

Derför anhåller jag fortfarande att få instämma i den ärade motionärens yrkande om återremiss.

Herr Andersson i Löfhult: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag skall be att få yttra några ord i frågan, men jag skall fatta mig kort. Jag har under många år haft äran sitta såsom nämndeman i en häradsrätt. Under denna tid hafva ransakningarna i brottmål hållits dels inne i tingslagets tingshus och dels i cellfängelset. Både äldre och yngre personer hafva dervid varit närvarande, och så länge de suttit stilla och hört på, har ordföranden aldrig behöft ingripa och afvisa dem. Dessutom vet jag mig aldrig hafva förmärkt, att dessa yngre personer tagit något dåligt intryck af hvad som förevarit vid dessa ransakningar, utan jag anser tvärtom, att, då en person står tilltalad för ett gröfre brott och en yngre person kommer in och känner igen honom och får se honom iklädd fångkläder, han då tänker för sig sjelf: det är ju förfärligt att råka i en sådan ställning. Jag tror, att äfven barn på 14 à 15 år skola taga sig till vara för ett sådant elände, som der upprullas, och jag finner således, att det icke är någon anledning att afhålla dem från ransakningarna.

Här har nu af någon framhållits, att om åldersgränsen bestämdes till mellan 15 och 18 år, så skulle det erfordras prestbevis för att afgöra, om en person, som ville åhöra en ransakning, finge stanna kvar. Jag tror dock, att detta skulle verka ganska störande i tingsalen, och jag är för min del öfvertygad om, att det icke verkar skadligt på en yngre person, om han får komma in i tingsalen, när en fänge, klädd i sina fångkläder, der ransakas och står der såsom ett afskum från menskligheten. Säkerligen vilja dessa barn icke blifva sådana, utan måste det, enligt min tanke, på dem verka afskräckande.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till det beslut, hvartill utskottet kommit i denna fråga.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr grefve och talman! Mina herrar! Om ett sådant förhållande, som herr Olsson uppvisade, verkligen skulle ega rum vid rådstufvurätten här i Stockholm, så beklagar jag, att det icke framhållits i motionen. Uti densamma hafva endast förhållanden i allmänhet påpekats, men icke på något visst ställe. I alla händelser måste det tillgå litet egendomligt här vid rådstufvurätten; jag har varit närvarande vid ransakningar både i Norrköping, Linköping och Göteborg, men jag vet ju icke, huru det tillgår här.

Angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Hvad beträffar herr Olssons yttrande derom, att vittnena icke få vara inne i tingssalen under förhöret, så är detta icke obekant för mig. Men jag vet också, huru förhållandet är vid tingsställen på landet, ty der måste de antingen stå ute midt i snön eller också få vara inne i tingshuset, och jag vet icke, att vittnen der blifvit utvisade, förrän sjelfva vittnesmålen skola afläggas, hvaremot en hvar fått stanna inne, så snart han aflagt sitt vittnesmål.

Herr Hammarlund fäste sig vid, att en domare här i kammaren hade yttrat, att det vore fördelaktigt att få till stånd ett stadgande sådant som det nu af motionären föreslagna. Jag vill dock påpeka, att inom lagutskottet finnas både domare och borgmästare, men ingen af dem har märkt någon olägenhet af nuvarande förhållanden, och på den grund kom utskottet till det slut, som nu skett. Om ett verkligt behof förefunnits, så tror jag, att domarena sjelfva skulle hafva lagt fram en motion i förevarande syfte, hvilket skulle haft en bättre verkan, än då en skollärare framlägger förslag i detta ämne.

När nu så icke skett, hyser jag den uppfattning, att en ändring i nuvarande stadgande är öfverflödig, och därför vidblifver jag mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talman till proposition upptagit hvartdera af de båda yrkanden, som derunder förekommit, beslöt kammaren återförvisa ärendet till utskottet för förnyad behandling.

§ 11.

Ordet lemnades härefter till

Herr grefve Hamilton, som yttrade: Jag ber, herr talman, att få väcka en motion med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om arbetareförsäkring.

Anledningen härtill är den, att inom utskottet ifrågakommit ett förslag om ändring af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen, hvilket ändringsförslag syntes mig förtjena att åtminstone tagas under allvarlig ompröfning, men då det ifrågasatts, huruvida de hittills väckta motionerna kunna anses täcka detta förslag, så har jag velat framföra detsamma genom en motion.

Den sålunda aflemnade motionen, hvilken erhöll ordningsnummern 236, begärdes på bordet och bordlades.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren ingångna telegram:

Riksdagens Andra Kammare, Stockholm.

Linköping 14/4 kl. 11,20 f. m.

Hindrad af sjukdom att infinna mig.

Barnekov.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. A. Aulin* under fem dagar från och med morgondagen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,30 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse.

I Andra Kammarens protokoll för den 30 mars, herr statsrådet von Krusenstjernas anförande,

sid. 54. rad. 11 uppifrån *står*: och han svarade derpå: »en jern-tillverkning.»

läs: och han svarade derpå: »En jern-tillverkning, baserad på malm från Kiirunavaara-Luossavaara och engelskt bränsle, är knappast ekonomiskt möjlig i konkurrens med engelskt jern. Det enda rationella sättet att tillgodöra Kiirunavaara-Luossavaara-malmen synes mig därför vara att exportera den till England öfver Ofoten.»